

Usporedba razvoja društva i siromaštva u Sjevernoj Americi

Bekić, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:294123>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

TEA BEKIĆ

**USPOREDBA RAZVOJA DRUŠTVA I
SIROMAŠTVA U SJEVERNOJ AMERICI**

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

TEA BEKIĆ

**USPOREDBA RAZVOJA DRUŠTVA I
SIROMAŠTVA U SJEVERNOJ AMERICI**

Završni rad

JMBAG: 0303067035, redovna studentica

Studijski smjer: Marketinško upravljanje

Predmet: Ekonomska sociologija

Znanstveno područje: društvena znanost

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: marketing

Mentor: prof. dr. sc. Saša Stjepanović

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Tea Bekić, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, rujan, 2020. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Tea Bekić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „**Usporedba razvoja društva i siromaštva u Sjevernoj Americi**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DRUŠTVO I SIROMAŠTVO – KONCPETUALNI OKVIR	3
2.1. Teorije razvoja društva	3
2.2. Čovječanstvo u procesu suvremenog razvoja društva – teorijske odrednice.....	8
2.3. Teorijske odrednice i činitelji siromaštva	12
3. SJEVERNA AMERIKA – DRUŠTVO NEKAD I DANAS	15
3.1. Prikaz razvoja kontinenta	16
3.2. Socijalizam Karla Marxa i utjecaj na društvo	21
3.3. Razvoj srednje klase	24
3.4. Razvojni tijek tehnologije	27
3.5. Obama Care i zaštita pacijenata.....	30
3.6. Aktualna neravnopravnost spolova	34
3.7. Siromaštvo u Sjevernoj americi i utjecaj na društvo	36
4. KRITIČKI OSVRT NA PROVEDENO ISTRAŽIVANJE	42
5. ZAKLJUČAK	44
LITERATURA	46
POPIS SLIKA	49
POPIS GRAFIKONA	50
SAŽETAK	51
SUMMARY	52

1. UVOD

Društvo Sjeverne Amerike temelji se na zapadnoj kulturi, a razvijalo se mnogo prije nego što je ta zemlja postala ona s vlastitim jedinstvenim društvenim i kulturnim karakteristikama poput dijalekta, glazbe, umjetnosti, društvenih navika, kuhinje i folklora.

Danas je Sjeverna Amerika etnički i rasno raznolika zemlja koja je rezultat imigracije velikih razmjera iz mnogih različitih zemalja tijekom svoje povijesti. Njezini glavni rani utjecaji dolazili su iz engleskih i irskih doseljenika kolonijalne Amerike. Britanska kultura imala je formativni utjecaj, zbog kolonijalnih veza s Britanijom koja je širila engleski jezik, pravni sustav i druga kulturna nasljeđa. Ostali važni utjecaji dolazili su iz drugih dijelova Europe.

O Sjevernoj Americi često se razmišljalo kao o kontinentu koji se naglo razvio iz napuštene zemlje u pravu svjetsku velesilu. Ipak, nedavna kretanja teže ka kulturološkoj raznolikosti, pluralizmu te uvjetima u kojima vlada rasna nejednakost, bogato društveno raslojavanje s naglaskom na multikulturalizam koji se u svijetu poima s negativnim konotacijama. Zemlja je to s brojnim posljedicama siromaštva i nejednakosti, različitosti jaza među društvenim staležima kao i značajnoj potrebi da se problem razvoja društva u smislu tretmana potpune jednakosti među ljudima definira i riješi.

Zbog opsega američke kulture, u Sjedinjenim Državama postoje mnoge integrirane, ali jedinstvene društvene subkulture. Kulturne pripadnosti pojedinca u Sjedinjenim Državama mogu obično ovisiti o društvenoj klasi, političkoj orijentaciji i mnoštvu demografskih karakteristika kao što su vjerska pripadnost, zanimanje i pripadnost etničkim grupama. Najjači utjecaji na američku kulturu dolazili su iz sjevernih europskih kultura, ponajviše iz Britanije, Irske i Njemačke.

Predmet istraživanja ovog završnog rada je usporedba razvoja društva i siromaštva, gdje će se prikazati suvremeni razvoj društva modernije povijesti u Sjevernoj Americi s naglaskom na 20. stoljeće, a obuhvatit će se sve značajne

društvene promjene od razdoblja Marxova socijalizma do suvremenog doba, gdje još uvijek vlada dostatno siromaštvo i nejednakost.

Cilj rada je istražiti konceptualni okvir društva i siromaštva u Sjevernoj Americi kroz značajne komponente razvoja tog društva, što uključuje Marxov socijalizam, razvoj srednje klase, prikaz razvojnog tijeka tehnologije, značaj uloge zdravstva i politike Obama Care – a te osvrst na suvremenu neravnopravnost spolova u Sjevernoj Americi. Svrha završnog rada je spoznati tijek i kontinuitet razvoja društva i siromaštva u Sjevernoj Americi te u kojoj mjeri se isto razvijalo snagom različitosti prema društvima drugih kontinenata i kultura.

Struktura rada sačinjena je od pet međusobno povezanih cjelina. U uvodnom dijelu dana je uvodna riječ problematike teme, prikazan je predmet, svrha i cilj istraživanja, struktura rada te znanstvene metode. U drugom dijelu je dan konceptualni teorijski okvir društva i siromaštva, kao i teorije razvoja društva, čovječanstvo u procesu suvremenog razvoja društva te teorijske odrednice i činitelji siromaštva. U trećem dijelu prikazana je Sjeverna Amerika sa svojim razvojem društva nekad i danas, gdje se obrada započela sa prikazom razvoja kontinenta te opisom Marxova socijalizma u Sjevernoj Americi, da bi se nastavilo kroz razvoj srednje klase, tehnologije, Obama Care – a te suvremenog prikaza neravnopravnosti spolova. U četvrtom dijelu prikazan je kritički osvrt na provedeno istraživanje. U zaključnom dijelu prikazane su završne misli autorice teme koje predstavljaju znanstveni doprinos ovome radu.

U ovom završnom radu su, u različitim kombinacijama primijenjene sljedeće znanstveno- istraživačke metode: deskriptivna metoda, povijesna metoda, metoda komparacije, metoda generalizacije, metoda apstrakcije, induktivna i deduktivna metoda te metode analize i sinteze.

2. DRUŠTVO I SIROMAŠTVO – KONCEPTUALNI OKVIR

Razvoj društva tokom povijesti zamjetan je kroz evoluciju čovječanstva i njegove svijesti. Od primarnog homo sapiensa do suvremenog educiranog čovjeka prošlo je više od 40.000 godina te su se u tom razdoblju dogodile mnoge evolucijske i društvene promjene koje su rezultirali globalnim uspjehom kreiranja suvremenog društva. Društvo i društvene klase razvijale su se uzastopno, a u tom dugom periodu razvoja društvo je obilježio niz strukturnih promjena, u kojem je nejednakost čovječanstva, kao i siromaštvo često dolazilo do izražaja. Od starih civilizacija, preko srednjeg vijeka do danas uvijek je postojala zamjetna razlika u društvenom raslojavanju, gdje je siromaštvo bilo presudan čimbenik koji je utjecao na društvene statuse ljudi.

Stoga će u ovom poglavlju biti riječi o teorijama razvoja društva, o čovječanstvu u procesu suvremenog razvoja društva te teorijskim odrednicama i konceptualnom okviru siromaštva te kako se isto uklapa u društvene procese.

2.1. Teorije razvoja društva

Teorija razvoja skup je teorija o tome kako se najbolje postiže poželjna promjena u društvu. Takve se teorije oslanjaju na različite društvene znanosti i discipline. U ovom se dijelu govori o više teorija, kao i o nedavnim dostignućima u vezi s tim teorijama. Ovisno o tome koja se teorija promatra, različita su objašnjenja procesa razvoja i njihovih nejednakosti.

Teorije razvoja društva orijentiraju se na određene vrste i podjelu koje su autori Cowen (1996) i Preston (1996) klasificirali u nekoliko skupina. Sukladno njihovoj determinaciji, u nastavku će biti dan pregled teorije razvoja društva.

1. Teorija modernizacije:

Teorija modernizacije koristi se za analizu procesa u kojima se odvija modernizacija u društvima (Cowen, 1996.). Teorija ispituje koji su aspekti zemalja korisni i koji predstavljaju prepreke gospodarskom razvoju. Ideja je, da razvojna pomoć usmjerena na te određene aspekte, može dovesti do modernizacije "tradicionalnih" ili "nazadnih" društava. Znanstvenici iz različitih istraživačkih disciplina pridonijeli su teoriji modernizacije.

Najraniji principi teorije modernizacije mogu se izvesti iz ideje napretka, koja je navela da ljudi mogu sami razvijati i mijenjati svoje društvo. Marquis de Condorcet bio je uključen u nastanak ove teorije. Ova teorija također kaže da tehnološki napredak i ekonomske promjene mogu dovesti do promjena moralnih i kulturnih vrijednosti. Francuski sociolog Émile Durkheim naglasio je međuovisnost institucija u društvu i način na koji oni ostvaruju interakciju s kulturnim i društvenim jedinstvom (Durkheim, 1997.). Njegov rad 'Podjela rada u društvu' bio je vrlo utjecajan jer je u njemu opisano kako se održava društveni poredak u društvu i načini na koji primitivna društva mogu prelaziti u naprednija društva.

Ostali znanstvenici koji su doprinijeli razvoju teorije modernizacije su (Preston, 1996.): David Apter, koji je istraživao politički sustav i povijest demokracije; Seymour Martin Lipset, koji je tvrdio da ekonomski razvoj vodi do društvenih promjena koje teže voditi demokraciji; David McClelland koji je modernizacijskoj teoriji pristupio modernizaciji sa svoje teorije motivacije; i Talcott Parsons koji je upotrijebio svoje varijable uzoraka kako bi usporedio zaostalost sa suvremenošću.

Model linearne faze rasta ekonomski je model koji je snažno nadahnut Marshallovim planom koji je korišten za oživljavanje europske ekonomije nakon Drugog svjetskog rata (Preston, 1996.). Pretpostavlja se da se gospodarski rast može postići samo industrijalizacijom. Rast može biti ograničen lokalnim institucijama i društvenim stavovima, posebno ako ti aspekti utječu na stopu štednje i ulaganja. Ovaj model smatra se ograničenjima koja ometaju gospodarski rast unutarnjim društvom (Cowel, 1996.). (Prema linearnim fazama modela rasta, pravilno dizajnirana masovna injekcija zajedno s intervencijom javnog sektora u konačnici bi dovela do industrijalizacije i ekonomskog razvoja države u razvoju /Durkheim, 1997.).

Rostow-ov model faze rasta najpoznatiji je primjer linearnih faza modela rasta. Walt W. Rostow identificirao je pet faza kroz koje su zemlje u razvoju morale proći da bi dostigle napredni status gospodarstva (Cowel, 1996.): (1) tradicionalno društvo, (2) preduvjeti za polet, (3) polijetanje, (4) vožnja do zrelosti, (5) dob velike masovne potrošnje. Ustanovio je da gospodarski razvoj mogu voditi neki snažni sektori; to je u suprotnosti s na primjer marksizmom koji kaže da se sektori trebaju jednako razvijati. Prema Rostow-ovu modelu, zemlja je trebala slijediti neka pravila razvoja kako bi postigla društveni i ekonomski napredak (Preston, 1996.): (1) Ulagačku stopu zemlje treba povećati na barem 10% njezinog BDP-a, (2) Jednu ili dvije proizvodnje potrebno je uspostaviti sektore s visokom stopom rasta, (3) Institucionalni, politički i socijalni okvir mora postojati ili biti stvoren u svrhu promicanja širenja tih sektora. [4] Rostow-ov model ima ozbiljne nedostatke, od kojih su najozbiljniji: (1) Model pretpostavlja da se razvoj može postići osnovnim slijedom faza, koji su isti za sve zemlje, dvojbena je pretpostavka; (2) Model mjeri razvoj isključivo povećanjem BDP-a po glavi stanovnika; (3) Model se usredotočuje na karakteristike razvoja, ali ne identificira uzročne čimbenike koji dovode do razvoja. Kao takav zanemaruje socijalne strukture koje moraju biti prisutne za poticanje razvoja.

2. Strukturalizam:

Strukturalizam je teorija razvoja koja se usredotočuje na strukturalne aspekte koji sprečavaju ekonomski rast zemalja u razvoju. Jedinica analize je transformacija gospodarstva zemlje iz, uglavnom, uzdržavajuće poljoprivrede u modernu, urbaniziranu proizvodnu i uslužnu ekonomiju (Cowel, 1996.). Obilježja ove teorije koji proizlaze iz strukturalističkog razmišljanja uključuju veliku državnu intervenciju u ekonomiju za poticanje industrijskog sektora, poznatog kao industrijalizacija supstitucije uvoza. Ta strukturalna transformacija zemlje u razvoju nastoji stvoriti ekonomiju koja na kraju uživa samoodrživi rast. To se može postići jedino okončanjem oslanjanja nerazvijene zemlje na izvoz primarnih dobara (poljoprivrednih i rudarskih proizvoda), te daljnjim razvojem usmjerenim prema unutra, zaštitom domaće ekonomije od ekonomije razvijenih gospodarstava (Preston, 1996.).

Trgovina s naprednim gospodarstvima svodi se na minimum postavljanjem svih vrsta trgovinskih prepreka i precijenjenjem domaćeg tečaja; na taj se način potiče proizvodnja domaćih nadomjestaka prethodno uvezenih industrijskih proizvoda.

Logika strategije počiva na argumentaciji koja kaže da mlade industrije u početku nemaju ekonomiju razmjera i iskustva da bi se mogle natjecati sa stranim konkurentima i stoga ih treba zaštititi dok ne budu u stanju da se takmiče u slobodnoj konkurenciji tržišta (Cowel, 1996.). Ovdje je postavljena i hipoteza Prebisch-Singera koja kaže da se s vremenom uvjeti trgovine robom pogoršavaju u usporedbi s onima za proizvedenu robu, jer je elastičnost dohotka potražnje proizvedene robe veća od primarne.

Korijeni strukturalizma leže u Južnoj Americi, a posebno u Čileu. 1950. Raul Prebisch odlazi u Čile kako bi postao prvi direktor Gospodarske komisije za Latinsku Ameriku. U Čileu je surađivao s Celso Furtado, Aníbal Pinto, Osvaldo Sunkel i Dudley Seers, koji su svi postali utjecajni strukturalisti. Strukturalisti tvrde da se jedini način na koji se mogu razvijati države trećeg svijeta kroz djelovanje države. Zemlje trećeg svijeta moraju potaknuti industrijalizaciju i morati smanjiti svoju ovisnost o trgovini s Prvim svijetom i trgovini između sebe.

3. Teorija ovisnosti:

Teorija ovisnosti u osnovi je nastavak strukturalističkog razmišljanja i dijeli mnoge svoje temeljne ideje. Dok strukturalisti nisu smatrali da bi razvoj uopće mogao biti moguć ako se ne provede strategija razgraničenja i rigorozne industrijalizacije supstitucije uvoza, mišljenje ovisnosti je omogućilo razvoj s vanjskim vezama s razvijenim dijelovima svijeta (Preston, 1996.). Međutim, ovakav se razvoj smatra „ovisnim razvojem“, tj. nema unutarnje dinamike u zemlji u razvoju i na taj način ostaje vrlo ranjiv na ekonomske nedaće svjetskog tržišta. Razmišljanje o ovisnosti polazi od ideje da resursi teku iz 'periferije' siromašnih i nerazvijenih država u 'jezgro' bogatih zemalja, što dovodi do nakupljanja bogatstva u bogatim državama na štetu siromašnih država (Cowel, 1996.). Suprotno teoriji modernizacije, teorija ovisnosti kaže da sva društva ne napreduju kroz slične faze razvoja. Periferne države imaju jedinstvene osobine, strukture i vlastite institucije i smatraju se slabijima u odnosu na svjetsku tržišnu ekonomiju, dok razvijene nacije nikada nisu bile u tako koloniziranom položaju u prošlosti. Teoretičari ovisnosti tvrde da nerazvijene zemlje ostaju ekonomski ranjive osim ako ne smanje svoju povezanost sa svjetskim tržištem (Preston, 1996.).

Teorija ovisnosti kaže da siromašne nacije osiguravaju prirodne resurse i jeftinu radnu snagu za razvijene nacije, bez kojih razvijene nacije ne bi mogle imati životni standard u kojem uživaju (Cowel, 1996.). Kada nerazvijene zemlje pokušavaju ukloniti

temeljni utjecaj, razvijene zemlje koče njihove pokušaje zadržavanja kontrole. To znači da siromaštvo zemalja u razvoju nije rezultat raspada ovih zemalja u svjetskom sustavu, već zbog načina na koji su one integrirane u taj sustav.

Osim svojih strukturalističkih korijena, teorija ovisnosti mnogo se preklapa s neomarksizmom i teorijom svjetskih sustava, što se odražava i na rad Immanuela Wallersteina, poznatog teoretičara ovisnosti (Cowel, 1996.). Wallerstein odbacuje pojam Trećeg svijeta tvrdeći da postoji samo jedan svijet koji je povezan ekonomskim odnosima (World System Theory). On tvrdi da ovaj sustav svojstveno vodi podijeli svijeta u jezgri, polu-periferiji i periferiji. Jedan od rezultata širenja svjetskog sustava je komodifikacija stvari, poput prirodnih resursa, rada i ljudskih odnosa.

4. Neoklasična teorija:

Teorija neoklasicističkog razvoja potječe od svog prethodnika - klasične ekonomije. Klasična ekonomija razvijena je u 18. i 19. stoljeću i bavila se vrijednošću proizvoda i o kojim faktorima proizvodnje ovisi. Adam Smith i David Ricardo su prvi koji su doprinijeli ovoj teoriji. Klasični ekonomisti tvrdili su - kao što to čine neoklasici - u korist slobodnog tržišta i protiv vladine intervencije na tim tržištima. "Nevidljiva ruka" Adama Smitha osigurava da će slobodna trgovina u konačnici imati koristi za cijelo društvo (Preston, 1996.). John Maynard Keynes bio je također vrlo utjecajan klasični ekonomist, napisavši svoju Opću teoriju zaposlenosti, kamata i novca 1936. godine.

Teorija neoklasicističkog razvoja postala je utjecajna krajem 1970-ih, potaknuta izborima Margaret Thatcher u Velikoj Britaniji i Ronalda Reagana u SAD-u. Također, Svjetska banka prešla je s pristupa Osnovne potrebe na neoklasični pristup 1980. Od početka 1980-ih, teorija neoklasicističkog razvoja zaista se počela razvijati.

5. Post – razvojna teorija:

Teorija post-razvoja je škola mišljenja koja uopće dovodi u pitanje ideju nacionalnog ekonomskog razvoja. Prema znanstvenicima koji se bave razvojem, cilj poboljšanja životnog standarda oslanja se na proizvoljne tvrdnje o poželjnosti i mogućnosti tog cilja (Cowel, 1996.). Teorija post-razvoja nastala je u 1980-ima i 1990-ima.

Prema teoretičarima nakon razvoja, ideja razvoja je samo 'mentalna struktura' prema Wolfgangu Sachs u koja je rezultirala hijerarhijom razvijenih i nerazvijenih nacija, od

kojih nerazvijene nacije žele biti poput razvijenih nacija (Preston, 1996.). Prema Sachs, razvojnim mišljenjem dominirao je zapad i vrlo je etnocentričan. Zapadni način života može biti ni realan ni poželjan cilj za svjetsko stanovništvo, mišljenja su teoretičara nakon razvoja. Razvoj se doživljava kao gubitak vlastite kulture u zemlji, percepcije ljudi o sebi i načinu života. Prema Majidu Rahnemi, još jednom vodećem učenjaku nakon razvoja, stvari poput pojma siromaštva vrlo su kulturološki uklopljene i mogu se puno razlikovati među kulturama (Preston, 1996.). Instituti koji izražavaju zabrinutost zbog nerazvijenosti vrlo su orijentirani na zapad, a razvoj ne zahtijeva razvoj veće kulturne uključenosti u razvojno razmišljanje.

Post-razvoj predlaže viziju društva koje se udaljava od ideja koje trenutno dominiraju u njemu. Prema Arturu Escobaru, post-razvoj je umjesto toga zainteresiran za lokalnu kulturu i znanje, kritičko stajalište protiv ustaljenih znanosti i promicanje lokalnih pokreta (Cowel, 1996.). Također, post-razvoj zalaže se za strukturne promjene u cilju postizanja solidarnosti, reciprociteta i većeg uključivanja tradicionalnog znanja.

2.2. Čovječanstvo u procesu suvremenog razvoja društva – teorijske odrednice

Razvoj se može definirati na način primjenjiv na sva društva u svim povijesnim razdobljima kao uzlazni pokret koji ima veće razine energije, učinkovitosti, kvalitete, produktivnosti, složenosti, razumijevanja, kreativnosti, majstorstva, uživanja i postignuća (Jacobs et. al., 1999.). Razvoj je proces društvenih promjena, a ne samo skup politika i programa pokrenutih za neke konkretne rezultate. Tijekom posljednjih pet stoljeća taj se proces povećavao brzinom i intenzitetom, a tijekom posljednjih pet desetljeća bio je značajan porast ubrzanja.

Osnovni mehanizam pokretanja društvenih promjena je povećanje svijesti koje vodi boljoj organizaciji. Kad društvo osjeti nove i bolje mogućnosti za napredak, razvija nove oblike organizacije za uspješno iskorištavanje tih novih otvora. Novi oblici organizacije mogu bolje iskoristiti raspoložive socijalne energije i vještine i resurse kako bi iskoristili mogućnosti za postizanje namjeravanih rezultata.

Razvojem upravljaju mnogi čimbenici koji utječu na rezultate razvojnih napora. Mora postojati motiv koji pokreće društvene promjene i bitni preduvjeti da se ta promjena dogodi. Motiv mora biti dovoljno moćan da prevlada prepreke koje sprečavaju nastanak promjene. Za razvoj su potrebni i resursi poput kapitala, tehnologije i prateće infrastrukture.

Razvoj je rezultat kapaciteta društva da organizira resurse za suočavanje sa izazovima i mogućnostima (Asokan, 2006.). Društvo prolazi kroz dobro definirane faze u toku svog razvoja. To su nomadski, lovački i sabirni, seoska agrarna, urbana, trgovačka, industrijska i postindustrijska društva. Pioniri uvode nove ideje, prakse i navike kojima se konzervativni elementi u početku odupiru. U kasnijoj fazi, inovacije prihvaćaju, oponašaju, organiziraju i koriste drugi članovi zajednice. Organizacijska poboljšanja uvedena kao podrška inovacijama mogu se istovremeno odvijati na četiri različite razine - fizičkoj, socijalnoj, mentalnoj i psihološkoj. Osim toga, četiri različite vrste resursa su uključene u promociju razvoja. Od ove četiri, fizički resursi su najvidljiviji, ali najmanje sposobni za širenje. Produktivnost resursa enormno raste kako raste kvaliteta organizacije i razina unosa znanja.

Razvoj je ljudski proces, u smislu da razvoj potiče ljudska bića, a ne materijalni čimbenici. Energija i težnja ljudi koji traže razvoj formiraju motiv koji pokreće razvoj. Svijest ljudi može odlučiti smjer razvoja. Njihova učinkovitost, produktivnost, kreativnost i organizacijski kapaciteti određuju razinu postignuća i uživanja ljudi. Razvoj je vanjska realizacija latentnih unutarnjih potencijala. Razina obrazovanja ljudi, intenzitet njihove težnje i energije, kvaliteta njihovih stavova i vrijednosti, vještina i informacija utječu na opseg i tempo razvoja. Ti čimbenici stupaju na snagu bilo da se radi o razvoju pojedinca, obitelji, zajednice, nacije ili cijelog svijeta.

Proces nastanka novih aktivnosti u društvu kod čovječanstva u suvremenom razvoju društva obuhvatio je sljedeće komponente (Jacobs et. al., 1999.):

- ✚ Nesvjesno nasuprot svjesnom razvoju - čovjekov razvoj obično polazi od iskustva do razumijevanja. Kako se društvo razvija stoljećima, ono nakuplja iskustvo ljudi. Suština tog iskustva postaje formula postignuća i uspjeha. Činjenica da iskustvo prethodi znanju može značiti da je razvoj nesvjesni proces koji se prvo izvodi, dok znanje postaje svjesno tek kasnije. Nesvjesno se odnosi na aktivnosti koje ljudi izvršavaju bez da znaju koji će biti krajnji rezultati ili kamo

će voditi njihovi postupci. Oni izvršavaju djela ne poznavajući uvjete potrebne za uspjeh.

- ✚ Uloga značajnih pojedinaca - Prikupljanje svjesnih znanja o društvu sazrijeva i izbija na površinu u obliku novih ideja - koje zagovaraju značajni povijesni vođe koji također poduzimaju nove inicijative da bi se te ideje iskazale. Te inicijative mogu zahtijevati nove strategije i nove organizacije kojima se konzervativni elementi mogu oduprijeti. Ako inicijative uspiju, to potiče imitaciju i sporo širenje u ostatku zajednice. Kasnije, rastući uspjeh dovodi do toga da društvo asimilira novu praksu i postaje regulirano i institucionalizirano. To se može promatrati u tri različite faze društvene pripremljenosti, inicijative pionira i asimilacije od strane društva.
- ✚ Organizacija novih aktivnosti
- ✚ Organizacija je ljudski kapacitet da iskoristi sve dostupne informacije, znanje, resurse, tehnologiju, infrastrukturu i ljudske vještine za iskorištavanje novih mogućnosti - i suoči se s izazovima i preprekama koje blokiraju napredak. Razvoj dolazi kroz poboljšanja ljudske sposobnosti za organizaciju. Drugim riječima, razvoj dolazi stvaranjem boljih organizacija koje povećavaju sposobnost društva za korištenje mogućnosti i suočavanje sa izazovima. Razvoj organizacija može doći kroz formuliranje novih zakona i propisa ili kroz nove sustave. Svaki novi korak napretka donosi odgovarajuću novu organizaciju. Povećavanje europske međunarodne trgovine u 16. i 17. stoljeću zahtijevalo je odgovarajući razvoj u bankarskoj industriji, kao i nove trgovačke zakone i civilne arbitraže. Formirane su nove vrste poslovnih pothvata kako bi se privukao kapital potreban za financiranje širenja trgovine. Kao rezultat toga, pojavio se novi poslovni subjekt - dioničko društvo, koje je ograničilo odgovornost ulagača na opseg svojih osobnih ulaganja bez ugrožavanja drugih imovina.
- ✚ Kulturni prijenos obitelji - Obitelji igraju glavnu ulogu u širenju novih aktivnosti nakon što dobiju podršku društva. Obitelj je minijaturna verzija većeg društva - prihvaćanje od strane većeg entiteta odražava se i na manji entitet. Obitelj odgaja mlađu generaciju i prenosi društvene vrijednosti poput samokontrole, odgovornosti, vještina i stručnog osposobljavanja. Iako djeca ne slijede korake svojih roditelja kao nekada, roditelji još uvijek oblikuju stavove i razmišljanja

djece o karijeri i budućem zanimanju. Kada obitelji propagiraju novu aktivnost, to signalizira da je nova aktivnost postala sastavni dio društva.

Tempo i opseg razvoja variraju ovisno o stupnju u kojem se nalazi društvo. Tri glavne faze su fizička, vitalna (odnosi se na dinamičke i društvene energije čovječanstva koja tjeraju pojedince da ostvare) i mentalna.

Fizičku fazu karakterizira dominacija fizičkog elementa ljudske ličnosti. Tijekom ove faze, društvo je preokupirano golim preživljavanjem i preživljavanjem. Ljudi strogo slijede tradiciju i malo je inovacija i promjena. Zemljište je glavno bogatstvo i proizvodni resurs tijekom fizičke faze, a bogatstvo se mjeri veličinom posjeda. Ovo je agrarna i feudalna faza društva. Naslijeđeno bogatstvo i položaj vladaju prema pijesku i postoji vrlo mala pokretljivost prema gore. Feudalni gospodari i vojni poglavari djeluju kao vođe društva. Trgovina i novac igraju relativno manju ulogu. Kako su inovativni razmišljanja i eksperimentalni pristupi obeshrabreni, ljudi nepokolebljivo slijede tradiciju i pokazuju malu sklonost razmišljanju izvan utvrđenih smjernica. Zanimljivosti se s roditelja na dijete prenose dugim procesom naukovanja.

Vitalni stadij društva prožet je dinamikom i promjenama. Vitalne aktivnosti društva znatno se proširuju. Društvo postaje znatiželjno, inovativno i avanturističko. Tijekom vitalne faze naglasak se prebacuje s interakcije na fizičko okruženje na socijalne interakcije među ljudima. Trgovina supstituira poljoprivredu kao glavni izvor bogatstva. Ova razvojna faza društva u Europi dovelo je do istraživačkih plovidba morem što je dovelo do otkrića novih krajeva i širenja morske trgovine. Jednako je važno, društvo je u to vrijeme počelo učinkovitije iskorištavati moć novca. Trgovina se preuzimala od poljoprivrede, a novac je zamijenio zemlju kao najproduktivniji resurs. Središte života premjestilo se sa sela u gradove u kojima su mogućnosti za trgovinu i poslovanje u većoj mjeri.

Mentalna faza ima tri osnovne karakteristike: praktičnu, društvenu i političku primjenu uma. Praktična primjena uma generira mnoge izume. Društvena primjena uma dovodi do novih i učinkovitijih tipova društvene organizacije. Politička primjena dovodi do promjena u političkim sustavima koji osnažuju stanovništvo da slobodna i demokratska ostvaruje politička i ljudska prava. Te su promjene započele u doba renesanse i prosvjetiteljstva, a zamah porasle su u Reformaciji koja je proklamirala pravo pojedinaca da se izravno odnose prema Bogu bez posredovanja svećenika.

Politička primjena uma dovela je do američke i francuske revolucije, koja je stvorila pisanje koje je prvo prepoznalo prava običnog čovjeka i postupno dovelo do stvarnog uživanja tih prava.

Navedeno ukazuje kako je čovječastvo prošlo dug put do konačnog suvremenog razvoja, gdje se iz teorijskih odrednica vidi kako je društvo prošlo značajne razvojne stadije te da su se ulagali mnogi napori da bi se postigao suvremeni globalni razvoj društva.

2.3. Teorijske odrednice i činitelji siromaštva

Siromaštvo i podjela nacionalnog bogatstva su aktualne teme današnjice koje ukazuju na stupanj egzistencijalne postojanosti i života stanovništva svijeta. Raspodjela bogatstva dijeli zemlje na periferiju, jezgru i poluperiferiju svijeta, u čije se skupine svrstavaju razvijene, nerazvijene i tranzicijske zemlje.

Siromaštvo podrazumijeva nedostatak osnovnih materijalnih sredstava za život, kao i nedostatak osnovnih egzistencijalnih uvjeta stanovništva, poput stambenih jedinica, vode, energenata te dostupnosti zdravstvenih usluga. Slično tomu, raspodjela bogatstva (eng. distribution of wealth) predstavlja uporabu ukupnog imetka neke zemlje, odnosno njezina BDP – a unutar cjelokupne društvene zajednice na svjetskoj razini (Šućur, 2001.). U ovom slučaju raspodjela bogatstva nema status dohotka kao takvog jer se na bogatstvo zemlje gleda kao na stupanj blagostanja i količinu imetka, kao i raspodjelu vlasništva nad dobrima, a ne kao na ukupna primanja koja neka zemlja ostvaruje.

Siromaštvo nije dovoljan materijalni imetak ili prihod za nečije potrebe. Siromaštvo može uključivati socijalne, ekonomske i političke elemente. Apsolutno siromaštvo je potpuni nedostatak sredstava potrebnih za ispunjavanje osnovnih osobnih potreba, poput hrane, odjeće i skloništa (Landes, 2003.). Prag na kojem je definirano apsolutno siromaštvo uvijek je približno isti, neovisno o stalnom mjestu ili vremenu osobe. S druge strane, relativno siromaštvo javlja se kada osoba ne može ispuniti minimalni životni standard u odnosu na druge u istom vremenu i mjestu (Landes, 2003.). Dakle, prag na kojem je definirano relativno siromaštvo varira od zemlje do zemlje ili od jednog do drugog društva. Na primjer, osoba koja si ne može

priuštitu smještaj bolje od malog šatora na otvorenom polju, reklo bi se da živi u relativno siromaštvu ako gotovo svi drugi u tom području žive u modernim kućama od cigle, ali ne i ako svi drugi žive u malim šatorima otvorena polja (na primjer, u nomadskom plemenu).

Vlade i nevladine organizacije pokušavaju smanjiti siromaštvo. Pružanje osnovnih potreba osobama koje ne mogu zaraditi dovoljan dohodak može biti otežano ograničenjima vladine sposobnosti pružanja usluga, poput korupcije, izbjegavanja poreza, uvjeta duga i zajmova, te odljevom mozgova zdravstvenih i obrazovnih stručnjaka. Strategije povećanja prihoda kako bi se osnovne potrebe učinile pristupačnijima obično uključuju blagostanje, ekonomske slobode i pružanje financijskih usluga (Landes, 2003.).

Siromaštvo je stanje ili stanje u kojem osobi ili zajednici nedostaju financijska sredstva i osnove za minimalni životni standard. Ljudi i obitelji pogođeni siromaštvom mogu proći bez odgovarajućeg smještaja, čiste vode, zdrave hrane i medicinske pomoći.

Siromaštvo se u razvijenim zemljama smanjilo od industrijske revolucije. Povećana proizvodnja smanjila je troškove robe, čineći ih pristupačnijima. Napredak u poljoprivredi povećao je prinose usjeva, kao i proizvodnju hrane. Od 2015. godine, oko 736 milijuna ljudi živjelo je ekstremno siromaštvo, koje Svjetska banka definira kao preživljavanje manje od 1,90 dolara dnevno (Investopedia.com, 2020.). Od ukupnog broja, otprilike polovina ih je živjela u samo pet zemalja: Indiji, Nigeriji, Demokratskoj Republici Kongo, Etiopiji i Bangladešu.

Uobičajene osobine onih koji žive u ekstremnom siromaštvu uključuju (Landes, 2003.):

- ✚ Malo ili nikakvo obrazovanje
- ✚ Mlađi od osamnaest godina
- ✚ Bave se poljoprivredom

Stope siromaštva važna su statistika koju trebaju pratiti globalni ulagači, jer visoke stope siromaštva često ukazuju na ozbiljnije osnovne probleme u nekoj zemlji.

Pristup dobrim školama, zdravstvu, električnoj energiji, sigurnoj vodi i drugim kritičnim uslugama mnogima ostaje neizbježan i često je određen društveno-ekonomskim statusom, spolom, etničkom pripadnošću i zemljopisom. Za one koji se mogu izbaciti iz siromaštva, napredak je često privremen. Ekonomski šokovi, nesigurnost hrane i klimatske promjene prijete njihovim dobicima i mogu ih vratiti u

siromaštvo.

Siromaštvo je težak ciklus koji se može razbiti i često se prenosi s jedne generacije na drugu. Tipične posljedice siromaštva uključuju zlouporabu alkohola i supstanci; manje pristupa obrazovanju; loši stambeni i životni uvjeti i povećana razina bolesti. Pojačano siromaštvo vjerojatno će uzrokovati povećane napetosti u društvu s povećanjem nejednakosti. Ova pitanja često dovode do porasta stope kriminala u zajednicama pogođenim siromaštvom.

3. SJEVERNA AMERIKA – DRUŠTVO NEKAD I DANAS

Sjeverna Amerika je kontinent u potpunosti unutar sjeverne, a gotovo cijele unutar zapadne Amerike. Također se može opisati kao sjeverni potkontinent Amerike, u modelima koji koriste manje od sedam kontinenata. Sjeverno graniči s Arktičkim oceanom, na istoku s Atlantskim oceanom, sa zapada i jugom s Tihim oceanom, a na jugoistoku s Južnom Amerikom i Karipskim morem.

Sjevernu Ameriku dosegule su prve ljudske populacije tijekom posljednjeg ledenjačkog razdoblja, prelazeći kopneni most Bering prije otprilike 40 000 do 17 000 godina. Znanstvenici smatraju da je takozvano paleo-indijsko razdoblje trajalo prije otprilike 10 000 godina (početak arhajskog ili mezo-indijskog razdoblja). Klasična pozornica se proteže otprilike u 6. do 13. stoljeću. Predkolumbijsko doba završilo je 1492. godine, s početkom prekooceanskih migracija - dolaskom europskih doseljenika tijekom doba otkrića i ranog modernog razdoblja. Današnji kulturni i etnički obrasci odražavaju interakciju između europskih kolonista, starosjedilačkih naroda, afričkih robova i svih njihovih potomaka. Zbog kolonizacije Amerike u Europi većina Sjevernih Amerikanaca govori europskim jezicima poput engleskog, španjolskog ili francuskog, a kulture njihovih država obično odražavaju zapadne tradicije.

U ovom poglavlju bit će riječi o razvoju društva u Sjevernoj Americi nekad i danas, odnosno o prikazu razvoja društva na ovom kontinentu kroz započinjanje Marxova socijalizma, preko razvoja srednje klase i tehnologije, do Obama Care – a i aktualne ravnopravnosti spolova na kontinentu. Ovo poglavlje izvršit će determinirajući prikaz razvoja američkog društva da bi se stekao uvid kako se američko društvo razvijalo u odnosu na svijet i koje su njegove prednosti.

3.1. Prikaz razvoja kontinenta

Sjeverna Amerika obuhvaća površinu od oko 24.709.000 četvornih kilometara (9.540.000 četvornih kilometara), oko 16,5% kopnene površine zemlje i oko 4,8% njezine ukupne površine. Sjeverna Amerika je treći najveći kontinent po površini, nakon Azije i Afrike, a četvrti po broju stanovnika nakon Azije, Afrike i Europe. U 2013. godini broj stanovnika je procijenjen na gotovo 579 milijuna ljudi u 23 neovisne države, odnosno oko 7,5% svjetskog stanovništva, ako se ubrajaju obližnji otoci (ponajviše oko Kariba) (Cia World Factbook, 2020.).

Geografski gledano sjevernoamerički kontinent ima mnogo regija i podregija. To uključuje kulturne, gospodarske i geografske regije. Gospodarske regije uključuju one formirane trgovinskim blokovima, poput Sjevernoameričkog trgovinskog sporazuma i Srednjoameričkog trgovinskog sporazuma. Jezično i kulturno, kontinent bi se mogao podijeliti na Angloameričku i Latinsku Ameriku. Anglo-Amerika uključuje većinu otoka Sjeverne Amerike, Belizea i Kariba s stanovništvom engleskog govornog područja (premda podnacionalni entiteti, poput Louisiane i Quebeca, imaju veliko frankofonsko stanovništvo; u Quebecu je francuski jezik jedini službeni jezik (Cia Wolrd Factbook, 2020.).

Južni sjevernoamerički kontinent sastoji se od dvije regije. To su Srednja Amerika i Karibi. Sjever kontinenta zadržava i priznata područja. Sjeverna Amerika odnosi se na najviše sjevernih zemalja i teritorija Sjeverne Amerike: Sjedinjene Države, Bermude, St. Pierre i Miquelon, Kanadu i Grenland.

Najveće zemlje kontinenta, Kanada i Sjedinjene Države, također sadrže dobro definirane i priznate regije. U slučaju Kanade to su (od istoka ka zapadu) Atlantska Kanada, Središnja Kanada, Kanadski preriji, obala Britanske Kolumbije i Sjeverna Kanada. Te regije također sadrže mnogo podregija. U kontekstu Sjedinjenih Država - i u skladu s definicijama Biroa za popis stanovništva - ove regije su (World Bank, 2020): Nova Engleska, Srednja Atlantika, Južnoatlantska država, Srednja država Istočna Sjever, Srednja zapadna Sjever, Srednja država Istočna Juga, Zapadni Jug Središnje države, planinske države i pacifičke države. Područja dijeljena između obje nacije obuhvaćala su i regiju Veliko jezero. Megalopolisi su nastale između oba naroda u slučaju pacifičkog sjeverozapada i megaregije Velikog jezera.

Sjeverna Amerika je izvor većine onoga što čovječanstvo zna o geološkim vremenskim razdobljima. Zemljopisno područje koje će kasnije postati Sjedinjene Države izvor je više sorti dinosaurusu nego bilo koja druga moderna zemlja. Sukladno stručnim paleontološkim mišljenjima, to se prvenstveno događa zbog stratigrafije, klime i geografije, ljudskih resursa i povijesti. Veliki dio mezozojske ere predstavljen je izloženim izdancima u mnogim sušnim regijama kontinenta. Najznačajnije fosilno ležište dinosaurusu u kasnom juru u Sjevernoj Americi je Morrisonova formacija zapadnih Sjedinjenih Država.

Autohtoni narodi Amerike imaju mnogo mitova o stvaranju zbog kojih tvrde da su bili prisutni na kopnu od njegovog stvaranja, ali nema dokaza da su se ljudi tamo razvili (United Nations, 2007.). Specifičnosti početnog naseljavanja Sjeverne Amerike od strane starih Azijata podložne su stalnom istraživanju i raspravi. Tradicionalna teorija je bila da su lovci ušli na kopneni most Beringia između istočnog Sibira i današnje Aljaske prije 27.000 do 14.000 godina (Encyclopedia Britannica, 2020.). Najstariji petroglifi u Sjevernoj Americi datiraju od 15.000 do 10.000 godina prije današnjeg vremena (Encyclopedia Britannica, 2020.). Genetska istraživanja i antropologija ukazuju na dodatne valove migracije iz Azije preko Beringovog tjesnaca tijekom ranog srednjeg holocena.

Prije kontakta s Europljanima, domoroci Sjeverne Amerike bili su podijeljeni u mnogo različitih država, od malih bendova nekoliko obitelji do velikih carstava. Živjeli su u nekoliko "kulturoloških područja", što otprilike odgovara zemljopisnim i biološkim zonama i daje dobru naznaku o glavnom načinu života ljudi koji su tamo. Domorodne skupine mogu se razvrstati i prema njihovoj jezičnoj obitelji (npr. Athapascan ili Uto - Aztecan). Ljudi sa sličnim jezicima nisu uvijek dijelili istu materijalnu kulturu, niti su uvijek bili saveznici. Antropolozi smatraju da su Inuiti s visokog Arktika stigli u Sjevernu Ameriku mnogo kasnije od ostalih domorodačkih skupina, o čemu svjedoči nestanak artefakata kulture Dorset iz arheološkog zapisa i njihova zamjena od strane ljudi iz Thulea (CIA World Factbook, 2020.).

Tijekom tisuća godina zavičajnog staništa na kontinentu, kulture su se mijenjale i mijenjale. Jedna od najstarijih do sada otkrivenih je kultura Clovis (oko 9550.-9050. Pr. Kr.) U modernom Novom Meksiku. Kasnije skupine uključuju mississippijsku kulturu i srodne kulture izgradnje kultura, pronađene u dolini rijeke Mississippi i kulturi Pueblo

onoga što je sada Četiri ugla. Južnije kulturne skupine Sjeverne Amerike bile su odgovorne za pripitomljavanje mnogih uobičajenih kultura koje se danas koriste širom svijeta, poput rajčice, tikvice i kukuruza. Kao rezultat razvoja poljoprivrede na jugu, tu su ostvareni mnogi drugi kulturni pomaci (United Nations, 2020.). Maje su razvile sustav pisanja, izgradile ogromne piramide i hramove, imale složen kalendar i razvile koncept nula oko 400 CE.

Prve zabilježene europske reference na Sjevernu Ameriku nalaze se u norveškim sagama, gdje se naziva Vinland (Encyclopedia Britannica, 2020.) . Najraniji provjerljivi primjer pretkolumbijskog trans-oceanskog kontakta bilo koje europske kulture s kopnom Sjeverne Amerike datira oko 1000. godine prije Krista. Lokalitet, smješten u najsjevernijem dijelu otoka Newfoundland, pružio je nepogrešive dokaze o norveškom naseljavanju. Smatra se da je norveški istraživač Leif Erikson (oko 970.-1020. G.) posjetio to područje (Encyclopedia Britannica, 2020.). Erikson je bio prvi Europljanin koji je napravio kopno na kontinentu (isključujući Grenland).

Tijekom Doba otkrića, Europljani su istraživali i plasirali tvrdnje u razne dijelove Sjeverne Amerike. Po dolasku u "Novi svijet", stanovništvo Indijanaca znatno je odbilo zbog nasilnih sukoba s osvajačima i uvođenja europskih bolesti na koje Indijanci nisu imali imunitet (Encyclopedia Britannica, 2020.). Matična se kultura drastično promijenila, a promijenila se i njihova pripadnost političkim i kulturnim skupinama. Nekoliko jezičnih skupina je izumrlo, a druge su se vrlo brzo promijenile. Imena i kulture koje su Europljani zabilježili nisu nužno ista kao imena koja su koristili prije nekoliko generacija, ili ona koja se danas koriste.

Slika 1. Vojni sukob u Sjevernoj Americi

Izvor: 1812 History (2020): Teaching 19th Century North American History, dostupno na <http://1812history.com/teaching-materials/teaching-19th-century-north-american-history/>, pristupljeno 30.07.2020.

Britanija, Španjolska i Francuska preuzele su opsežne teritorije u Sjevernoj Americi. Krajem 18. i početkom 19. stoljeća pokreti neovisnosti pojavili su se na cijelom kontinentu, što je dovelo do osnivanja modernih zemalja na tom području britanskih kolonija na obali Sjevernog Atlantika proglasilo je neovisnost 1776. godine, postajući Sjedinjenim Državama (United Nations, 2007.). Kanada je nastala od objedinjavanja sjevernih teritorija pod kontrolom Britanije i Francuske. Nova Španjolska, teritorij koji se protezao od modernog juga SAD-a do Srednje Amerike, proglasila je neovisnost 1810. godine, postajući Prvim Meksičkim Carstvom. Preko tri desetljeća rada na Panamskom kanalu doveli su do povezivanja atlantskih i pacifičkih voda 1913. godine, fizički čineći Sjevernu Ameriku zasebnim kontinentom.

Ekonomski gledano, Kanada i Sjedinjene Države najbogatije su i najrazvijenije nacije na kontinentu, a slijedi ih Meksiko, novo industrijalizirana zemlja. Zemlje Srednja Amerika i Karibi su na različitim razinama gospodarskog i ljudskog razvoja. Na primjer, male karipske otočne države, poput Barbadosa, Trinidada i Tobaga te Antigve i Barbude, imaju veći BDP (PPP) po glavi stanovnika od Meksika zbog manjeg broja stanovnika. Panama i Kostarika imaju značajno viši indeks ljudskog razvoja i BDP od ostalih zemalja Srednje Amerike. Uz to, usprkos ogromnim izvorima

Grenlanda u nafti i mineralima, većina njih ostaje neiskorištena, a otok ekonomski ovisi o ribolovu, turizmu i subvencijama iz Danske. Ipak, otok je visoko razvijen.

Demografski gledano, Sjeverna Amerika je etnički raznolika. Tri glavne njegove grupe su bijelci, mestizosi i crnci. Postoji značajna manjina starosjedilačkih Amerikanaca i Azijaca, među ostalim manje brojnim skupinama.

Kršćanstvo je najveća religija u Sjedinjenim Državama, Kanadi i Meksiku. Prema istraživanju istraživačkog centra Pew iz 2012. godine, 77% stanovništva smatralo se kršćanima. Kršćanstvo je također prevladajuća religija na 23 ovisna područja u Sjevernoj Americi. Sjedinjene Države imaju najveću kršćansku populaciju na svijetu, s gotovo 247 milijuna kršćana (70%), premda druge zemlje imaju veći postotak kršćana među svojim stanovništvom (CIA World Factbook, 2020.) Meksiko ima drugi najveći svjetski broj katolika koji ga je nadmašio samo Brazil.

Religiozno nepripadnici (uključujući agnostike i ateiste) čine oko 17% stanovništva Kanade i Sjedinjenih Država. Nijedna religija ne čini oko 24% stanovništva Sjedinjenih Država, a 24% ukupnog stanovništva Kanade. Kanada, Sjedinjene Države i Meksiko domaćin su zajednica Židova, kojih ima 6 milijuna ili oko 1,8% budista (3,8 milijuna ili 1,1%) i muslimana (3,4 milijuna ili 1,0%) (United Nations, 2020.). Najveći broj židovskih jedinki može se naći u Sjedinjenim Državama (5,4 milijuna), Kanadi (375.000) i Meksiku (67.476). Sjedinjene Države imaju najveće muslimansko stanovništvo u Sjevernoj Americi sa 2,7 milijuna ili 0,9%, dok Kanada ima oko milijun muslimana ili 3,2% stanovništva

Kanada, Meksiko i Sjedinjene Države imaju značajne i višestruke ekonomske sustave. Sjedinjene Države imaju najveće gospodarstvo od sve tri zemlje i na svijetu. U 2016., prema Svjetskoj banci, američki bruto domaći proizvod (PPP) procijenio je 57.466 USD i predstavlja tehnološki najrazvijenije gospodarstvo od tri (World Bank, 2020.) Službeni sektor Sjedinjenih Država čini 77% BDP-a zemlje (procijenjeno u 2010), industrija 22%, a poljoprivreda 1,2%. [130] Američko gospodarstvo ujedno je i najbrže rastuće gospodarstvo u Sjevernoj Americi i Americi u cjelini, s najvišim BDP-om po glavi stanovnika i u Americi (World Bank, 2020.)

Kanada pokazuje značajan rast u sektorima usluga, rudarstva i proizvodnje. [133] Kanadski BDP po stanovniku (PPP) procijenjen je na 44 656 USD, a imao je 11.

najveći BDP (nominalni) u 2014. [133] Kanadski sektor usluga čini 78% BDP-a zemlje (procijenjeno u 2010), industrija čini 20%, a poljoprivreda 2%. [133] Meksiko ima BDP po glavi stanovnika (PPP) od 16.111 dolara, a od 2014. je 15. najveći BDP (nominalni) na svijetu. [134] Budući da je novo industrijalizirana zemlja, [89] Meksiko održava moderne i zastarjele industrijske i poljoprivredne pogone i operacije. [135] Glavni izvori prihoda su nafta, industrijski izvoz, industrijska roba, elektronika, teška industrija, automobili, građevinarstvo, hrana, bankarstvo i financijske usluge.

Sjevernoamerička ekonomija je dobro definirana i strukturirana u tri glavna ekonomska područja. To su Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA), Karipska zajednica i zajedničko tržište (CARICOM) i Srednjoameričko zajedničko tržište (CACM). [137] Od tih trgovinskih blokova, Sjedinjene Države sudjeluju u dva. Pored većih trgovinskih blokova, između brojnih drugih odnosa slobodne trgovine, Kanadskog i Kostaričkog sporazuma, postoji i Kanadski sporazum o slobodnoj trgovini, često između većih, razvijenijih zemalja te zemalja Srednje Amerike i Kariba.

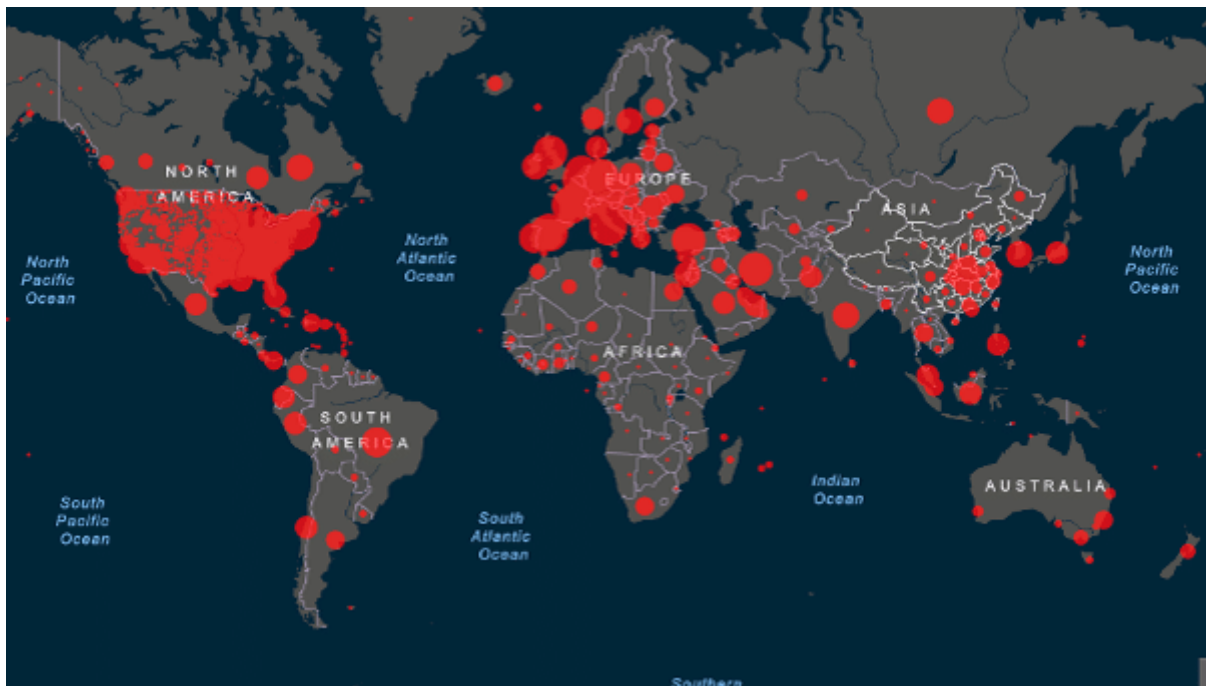
3.2. Socijalizam Karla Marxa i utjecaj na društvo

Razdoblje Marxova socijalizma u Sjevernoj Americi započelo je sredinom 19. stoljeća, kada je sam Karl Marx naglasio kako su upravo začeci socijalističkog komunizma započeli upravo u Sjevernoj Americi, a ne u Njemačkoj ili Engleskoj.

Marx je izrazio cilj socijalizma s velikom jasnoćom na kraju trećeg sveska Kapitala: "U stvari, kraljevstvo slobode ne počinje dok se ne donese točka u kojoj se traži rad pod prisilom nužnosti i vanjske korisnosti. Sama priroda stvari koja stoji izvan sfere materijalne proizvodnje u strogom značenju izraza. Baš kao što se divljak mora boriti s prirodom, kako bi udovoljio svojim željama, kako bi održao svoj život i reproducirao ga, tako civiliziran čovjek mora to raditi i on to mora činiti u svim oblicima društva i u svim mogućim načinima proizvodnje. Svojim se razvojem područje prirodne potrebe širi, jer se njegova želja povećava, ali istodobno se sile proizvodnje povećavaju, koje su ove želje zadovoljene." (Hudis, 2019.).

Marxov socijalizam započeo je u SAD – u precizno 1847. godine sa početkom nacionalnih reformi u mnogim državama Sjeverne Amerike te je tada dobio na značaju socijalistički pokret u društvu Amerike sa svim svojim obilježjima. Pod krinkom nacionalnih reformi, radnička klasa je započela formiranje političke stranke sa sloganom „vladavina srednje klase protiv vladavine buržoazne klase“ (Hudis, 2019.). U formiranju Marxova socijalizma u Sjevernoj Americi pridružio se i Engels, koji je u svom katekizmu socijalizma „Principi komunizma“ naveo kako bi u Sjedinjenim Američkim Državama, pod svojom demokratskom konstitucijom, radnici trebali raditi ruku pod ruku sa nacionalnim reformama“ (Hudis, 2020.).

Slika 2. Područja Sjeverne Amerike zahvaćene Marxovim socijalizmom u odnosu na ostatak svijeta

Izvor: Fasfalis, D. (2020): Marx in the era of pandemic capitalism, dostupno na <https://mronline.org/2020/04/17/marx-in-the-era-of-pandemic-capitalism/>, pristupljeno 30.07.2020.

Socijalizam u Sjedinjenim Državama počeo je s utopijskim zajednicama početkom 19. stoljeća, poput Shakera, aktivističkog vizionara Josiaha Warrena i internacionalnih zajednica nadahnutih Charlesom Fourierom. Laburistički aktivisti, obično britanski, njemački ili židovski imigranti, osnovali su Socijalističku laburističku

stranku u Americi 1877. godine (Hudis, 2019.). Socijalistička stranka Amerike osnovana je 1901. Do tada se anarhizam uspostavio i širom zemlje. Socijalisti različitih tendencija bili su uključeni u rane američke organizacije rada i borbe. Oni su dostigli vrhunac u aferi Haymarket u Chicagu koja je započela Međunarodni dan radnika kao glavni praznik radnika širom svijeta (Dan rada u SAD-u obilježava se prvog ponedjeljka u rujnu) i osmosatni dan postao svjetski cilj organizacija radnika i socijalističkih stranaka širom svijeta (Hudis, 2019.).

Pod predsjedničkim kandidatom Socijalističke partije Amerike Eugeneom V. Debsom, socijalistička opozicija Prvom svjetskom ratu dovela je do vladine represije kolektivno poznate kao Prva crvena bojaznica. Socijalistička stranka nije dobila izbore u 1920 – tim godinama, ali unatoč tome često je kandidirala Normana Thomasa za predsjednika. U 1930 – tim godinama Komunistička stranka SAD - a je zauzela značaj u radničkim i rasnim borbama, dok je pretrpjela raskol koji se pretvorio u Trockističku socijalističku radničku partiju. U pedesetim godinama prošlog stoljeća na socijalizam je utjecao McCarthyism, a u 1960 - ima ga je oživjela opća radikalizacija koju je donijela Nova ljevica i druge društvene borbe i pobune (Hudis, 2019.). Šezdesetih godina prošlog stoljeća Michael Harrington i drugi socijalisti pozvani su da pomognu Kennedyjevoj administraciji, a zatim Johnsonovom administracijom Rat protiv siromaštva i velikog društva, dok su socijalisti također igrali važne uloge u pokretu za građanska prava.

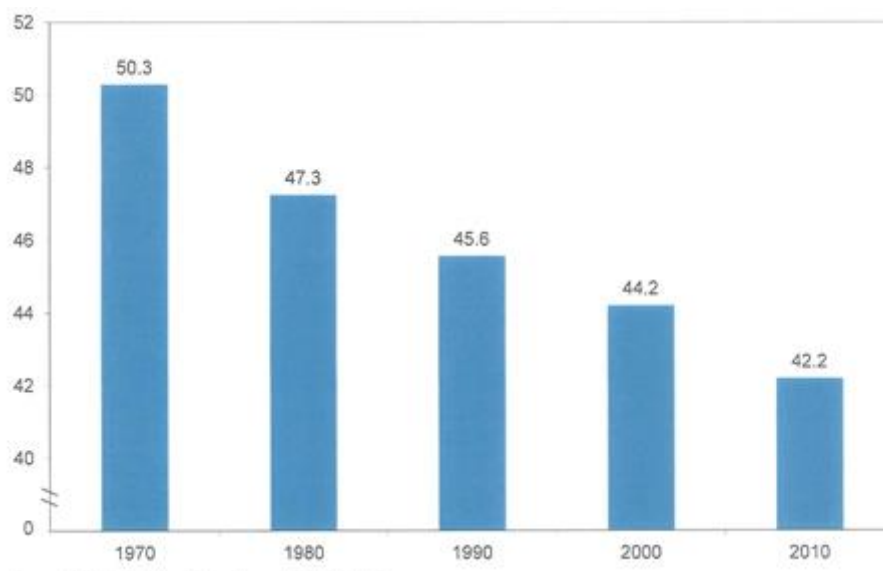
Socijalizam u Sjedinjenim Državama sastavljen je od mnogih tendencija, često u međusobnim neskladima, jer je uključivao utopijske socijaliste, socijaldemokrate, demokratske socijaliste, komuniste, trockiste i anarhiste (Hudis, 2019.). Socijalistički pokret u Sjedinjenim Državama povijesno je bio relativno slab. Za razliku od socijalističkih stranaka u Europi, Kanadi i Oceaniji, glavna socijaldemokratska stranka nikada nije uspjela na političkoj sceni u SAD - a pa je socijalistički pokret ostao marginalan, „gotovo jedinstven po svojoj nemoći zapadnih demokracija“ (Hudis, 2019.). Sjedinjenim Državama socijalizam "donosi značajnu stigmiju, velikim dijelom zbog svoje povezanosti s autoritarnim komunističkim režimima" (Hudis, 2019.).

3.3. Razvoj srednje klase

Američka srednja klasa je socijalna klasa u Sjedinjenim Državama. Iako je koncept obično nejasan u popularnom mišljenju i uobičajenoj upotrebi jezika, suvremeni društveni znanstvenici iznijeli su nekoliko naoko suprotnih teorija o američkoj srednjoj klasi. Ovisno o modelu klase koji se koristi, srednja klasa čini od 25% do 66% kućanstava (Eichar, 1989.).

Jedna od prvih velikih studija srednje klase u Americi bio je White Collar American American Class, koju je 1951. objavio sociolog C. Wright Mills (Eichar, 1989.). Kasniji sociolozi poput Dennisa Gilberta s Hamilton koledža obično dijele srednju klasu u dvije podskupine. Otprilike 15% do 20% kućanstava je viša ili profesionalna srednja klasa koja se sastoji od visokoobrazovanih, plaćenih profesionalaca i menadžera. Otprilike jedna trećina kućanstava čini nižu srednju klasu koja se sastoji uglavnom od poluprofionalaca, kvalificiranih majstora i nižih razina klasa (Eichar, 1989.) . Osobe srednje klase obično imaju ugodan životni standard, značajnu ekonomsku sigurnost, značajnu autonomiju rada i oslanjaju se na svoju stručnost za uzdržavanje (Thomas i Hickey, 2005.).

Grafikon 1. Prikaz razvoja srednje klase u Sjevernoj Americi do 1970 – 2010. godine

Izvor: izrada autorice prema podacima Rhode, D. (2012): David Rohde White House: The American middle class is shrinking, dostupno na <http://blogs.reuters.com/david-rohde/2012/01/13/white-house-the-american-middle-class-is-shrinking/>, pristupljeno 30.07.2020.

Pripadnici srednje klase pripadaju različitim skupinama koje se međusobno preklapaju. Osobe srednje klase karakterizira konceptualizacija savjetovanje i posebno ponašanje u skladu sa svojim dohodovnim mogućnostima. Dakle, fakultetsko obrazovanje jedan je od glavnih pokazatelja statusa srednje klase (Ehrenreich, 1989.). Vrijednosti srednje klase imaju tendenciju da naglašavaju neovisnost, pridržavanje intrinzičnih standarda, vrednujući inovacije i poštujući nesukladnost. [2] [5] Politički aktivniji od ostalih demografskih skupina, pripadnici srednje klase obrazovani podijeljeni su između dvije glavne stranke.

Prihod srednje klase u Sjevernoj Americi znatno varira, od blizu nacionalnog medijana do prihoda koji prelazi 100.000 USD (Thomas i Hickey, 2005.). Međutim, podaci o prihodima kućanstava ne odražavaju uvijek razred klase i životni standard jer su u velikoj mjeri pod utjecajem broja primatelja prihoda i ne prepoznaju veličinu kućanstva. Stoga je moguće da veliko, kućanstvo niže srednje klase s dvojim zaradom zarađuje malo kućanstvo više srednje klase, jedno zaraditeljsko, i srednje kućanstvo. Srednja klasa ima vrlo značajan utjecaj jer uključuje većinu birača, pisaca, učitelja, novinara i urednika. Većina društvenih trendova u Sjedinjenim Državama potječe iz srednjih slojeva.

Podjela srednje klase u svom razvoju u Sjevernoj Americi obuhvaća sljedeće komponente (Thompson i Hickey, 2005.):

1. Profesionalna / menadžerska srednja klasa

"Profesionalna klasa", koja se naziva i "viša srednja klasa", sastoji se uglavnom od visokoobrazovanih pripadnika s velikim prihodima, čiji je rad u velikoj mjeri samousmjeren. U 2005. ti prihodi kućanstava su pokazali da obično prelaze 100 000 USD godišnje, dok su ranijim razvojem dosežali do 75.000 \$ godišnje. Članovi klase obično imaju visokoobrazovni akademski stupanj fakulteta, s tim da je obrazovno postignuće glavno razlikovanje ove klase. Ti stručnjaci obično konceptualiziraju, stvaraju, savjetuju i nadziru. Kao rezultat toga, zaposlenici više srednje klase uživaju veliku autonomiju na radnom mjestu i zadovoljniji su svojom karijerom od neprofesionalnih pojedinaca srednje klase. Što se tiče prihoda od financijskog bogatstva, profesionalna srednja klasa se uklapa u gornju trećinu, ali rijetko doseže top 5% američkog društva.

Gornja srednja klasa zahtijeva da pojedinci sudjeluju u razgovornom diskursu s prilično udaljenim suradnicima i da se suzdrže od dijeljenja prekomjernih osobnih podataka. To je u suprotnosti s obrascima govora radničke klase, koji često uključuju česta spominjanja nečijeg osobnog života. Daljnja istraživanja također sugeriraju da roditelji radničke klase naglašavaju usklađenost, tradicionalne rodne uloge i pridržavanje vanjskih standarda u svojoj djeci, kao što su urednost i čistoća i "vjera u strogo vodstvo". To je u suprotnosti s domaćinstvima profesionalne klase, gdje su rodne uloge bile egalitarnije i lagano definirane. Djeca viših razreda srednje škole u velikoj su mjeri naučena da se pridržavaju unutarnjih standarda, s naglaskom na radoznalosti, individualnosti, samo-usmjeravanju i otvorenosti za nove ideje.

2. Niža srednja klasa:

Niža srednja klasa druga je prema Gilbertovim, kao i Thompsonovim i Hickeyjevim modelima, ona koja sačinjava otprilike jednu trećinu stanovništva, odnosno isti postotak kao i radnička klasa. Thomas i Hickey također dijele srednju klasu u dvije podskupine, gdje je niža srednja klasa najmnogoljudnija, a čini 34% stanovništva. [4] U sva tri modela klase autori navode da se niža srednja klasa sastoji od "polupripadnika" i zaposlenika. *„Donja srednja klasa ... to su ljudi na tehničkim i nižim nivoima menadžmenta koji rade za one iz gornje srednje klase kao niži menadžeri, zanatlije i slično. Uživaju u razumno ugodnom životnom standardu, iako mu neprestano prijete porezi i inflacija. Općenito imaju diplomu prvostupnika, a ponekad i magistra.“* (Thompson i Hickey, 2005.)

Uzimajući u obzir postotak koji je Gilbert dao u šestrazrednom modelu, kao i model Thompsona i Hickeyja, može se primijeniti statistika američkog Ureda za popis stanovništva u pogledu prihoda. Prema tim modelima klase, niža srednja klasa nalazi se otprilike između 52. i 84. postotka društva. U pogledu raspodjele osobnog dohotka u 2005. to bi značilo bruto godišnji dohodak od oko 32.500 do 60.000 USD.

3. Većinska radnička klasa:

Gledano iz sociološke perspektive koja se temelji na rascjepu klasa, većina Amerikanaca može se opisati kao pripadnici radničke klase. Upotreba izraza "radnička klasa" primjenjiva je ako je položaj pojedinaca, kućanstava i obitelji u vezi s proizvodom dobara i usluga glavna odrednica društvene klase. Razlike u klasama vide se u

raspodjeli pojedinaca unutar društva čiji se utjecaj i značaj razlikuju. Priroda nečijeg rada i povezani stupnjevi utjecaja, odgovornosti i složenosti određuju čovjekovu društvenu klasu. Što je viši stupanj utjecaja i odgovornosti nekoga ili što je složeniji rad, to je veći njegov status u društvu.

Kako kvalificirano osoblje postaje oskudno za relativno važna, odgovorna i složena zanimanja, prihodi se povećavaju, slijedeći ekonomsku teoriju oskudice koja rezultira vrijednošću. Prema ovom pristupu zanimanje postaje važnije za određivanje klase nego dohotka. Dok pripadnici teže stvaranju, konceptualizaciji, savjetovanju i poučavanju, većina Amerikanaca ne uživa visok stupanj neovisnosti u svom radu, jer samo slijede zadate upute. Definicije radničke klase su zbunjujuće. Definirani u smislu dohotka, oni se mogu podijeliti u srednju ili srednju statističku klasu kako bi mogli razgovarati o pitanjima strukture klase. Modeli klase kao što su Dennis Gilbert ili Thompson i Hickey procjenjuju da je otprilike 53% Amerikanaca pripadnika radničke ili niže klase.

3.4. Razvojni tijek tehnologije

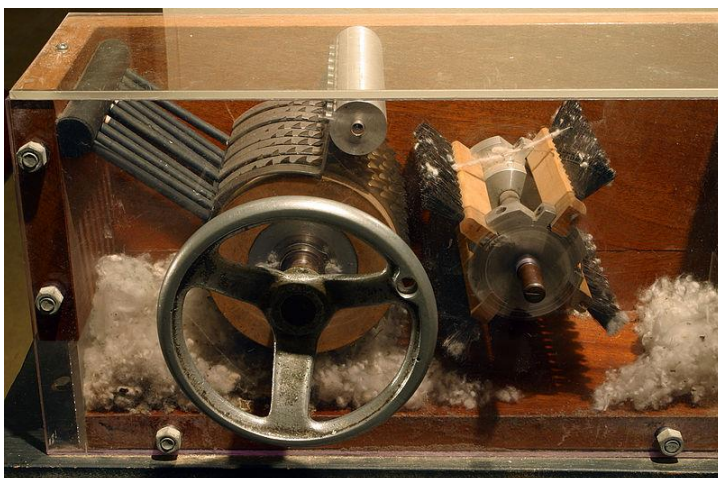
Tehnološka i industrijska povijest Sjeverne Amerike opisuje pojavu ovog kontinenta kao jednog od tehnološki najnaprednijih država svijeta. Dostupnost zemlje i pismena radna snaga, odsutnost vlastelinske aristokracije, prestiž poduzetništva, raznolikost klime i velika pristupačna i velika pismena tržišta doprinijela su američkoj brznoj industrijalizaciji.

Dostupnost kapitala, razvoj slobodnog tržišta, naročito plovnih rijeka i obalnih plovnih putova, kao i obilje prirodnih resursa olakšali su jeftino vađenje energije, što je sve doprinijelo američkoj brznoj industrijalizaciji. Brzi prijevoz vrlo velikom željeznicom izgrađenom sredinom 19. stoljeća, te međudržavnim sustavom autocesta izgrađenim krajem 20. stoljeća, proširili su tržišta i smanjili troškove prijevoza i proizvodnje. Pravni sustav olakšao je poslovanje i zajamčene ugovore. Odvojeni iz Europe embargom i britanskom blokadom u ratu 1812. (1807. – 1815. godine), poduzetnici su otvorili tvornice na sjeveroistoku, što je postavilo pozornicu za brzu industrijalizaciju po uzoru na britanske inovacije.

Od svog nastanka kao neovisne nacije, Sjeverna Amerika poticala je znanost i inovacije. Kao rezultat toga, Sjedinjene Države su ostvarile jedne od Britaninih 321 najvećih izuma, uključujući predmete kao što su avion, internet, mikročip, laser, mobitel, hladnjak, e-pošta, mikrovalna pećnica, osobno računalo, ekran s tekućim kristalima i svjetlosni uređaj, emitirajuća diodna tehnologija, klima uređaj, linija za montažu, supermarket, bar kod, automatizirani stroj za kavu.

Rani tehnološki i industrijski razvoj u Sjevernoj Americi olakšan je jedinstvenim nizom geografskih, socijalnih i ekonomskih čimbenika. Relativni nedostatak radnika zadržao je američke plaće uglavnom veće od odgovarajućih britanskih i europskih radnika i pružio poticaj za mehanizaciju nekih zadataka. Stanovništvo Sjedinjenih Država imalo je neke polu-jedinstvene prednosti u tome što su bili bivši britanski podanici, imale su visoko znanje engleske pismenosti, za to razdoblje (preko 80% u Novoj Engleskoj), imale su snažne britanske institucije, s nekim manjim američkim preinakama, sudove, zakoni, pravo glasa, zaštita vlasničkih prava i u mnogim slučajevima osobni kontakti među britanskim inovatorima industrijske revolucije. Imali su dobru osnovnu strukturu na kojoj su se mogli nadograditi. Druga velika prednost, koja je nedostajala Britancima, nisu naslijeđene aristokratske institucije. Istočna obala Sjedinjenih Država, s velikim brojem rijeka i potoka duž atlantskog mora, pružila je mnoga potencijalna mjesta za izgradnju tekstilnih mlinova potrebnih za ranu industrijalizaciju.

Slika 3. Pamučni gin – izum Elija Whitneya

Izvor: Britannica.com (2020): The cotton gin, dostupno na <https://www.britannica.com/technology/cotton-gin>, pristupljeno 30.07.2020.

Tehnologiju i informacije o tome kako izgraditi tekstilnu industriju uvelike je pružio Samuel Slater (1768-1835) koji je emigrirao u Novu Englesku 1789. Godinama je studirao i radio u britanskim tekstilnim tvornicama i emigrirao u Sjedinjene Države te je unatoč ograničenjima protiv njega, okušao sreću s američkim proizvođačima koji su pokušavali uspostaviti tekstilnu industriju.

Ogromna opskrba prirodnim resursima, tehnološko znanje o tome kako izgraditi i napajati potrebne strojeve, zajedno s opskrbom radne snage mobilnih radnika, često nudatih žena - sve je pomoglo u ranoj industrijalizaciji. Široko znanje koje su prenijeli europski migranti iz dva razdoblja koja su uzrokovala napredak tamošnjih društava doprinijelo je snažnom tehnološkom razvoju Sjeverne Amerike. Američko društvo je potaknuto europskom industrijskom revolucijom i europskom znanstvenom revolucijom, pomoglo olakšati razumijevanje za izgradnju i izum novih proizvodnih poduzeća i tehnologija. U tom razvojnom smjeru tada je pomagala Sjevernoj Americi vlada koja bi im omogućila uspjeh po vlastitoj zaslugi.

Nakon završetka američke revolucije 1783. godine, nova vlada nastavila je snažna imovinska prava uspostavljena britanskom vladavinom i uspostavila vladavinu zakona potrebnu za zaštitu tih imovinskih prava. Ideja izdavanja patenata ugrađena je u članak I., odjeljak 8. Ustava kojim se kongresu dopušta "promicanje napretka znanosti i korisne umjetnosti osiguravanjem autorima i izumiteljima ograničeno vrijeme ekskluzivnog prava na njihove spise i otkrića." Izum američkog Eli Whitney pamučnog gina učinio je pamuk potencijalnim jeftinim i dostupnim resursom u Sjedinjenim Državama za upotrebu u novoj tekstilnoj industriji.

Jedan od stvarnih nagona za Sjedinjene Države koje su ulazile u industrijsku revoluciju bili su donošenje Zakona o embargu iz 1807., rat 1812. (1812.–14.) i napoleonski ratovi (1803.–15.) koji su prekinuli zalihe novih i jeftinijih industrijskih proizvoda revolucija proizvodi iz Britanije. Nedostatak pristupa toj robi pružio je snažan poticaj naučiti kako razvijati industrije i stvarati vlastitu robu, umjesto da jednostavno kupuju robu koju proizvodi Britanija.

Moderni istraživači produktivnosti pokazali su da je razdoblje u kojem je došlo do najvećeg ekonomskog i tehnološkog napretka između posljednje polovice 19. stoljeća i prve polovice 20. godine. U tom se razdoblju nacija transformirala iz poljoprivrednog gospodarstva u najveću industrijsku silu na svijetu, s više od trećine

globalnog industrijskog proizvodnje. To se može ilustrirati indeksom ukupne industrijske proizvodnje, koji je porastao s 4,29 u 1790. na 1975,00 u 1913., što je povećanje za 460 puta (bazna godina 1850 - 100) (World Bank, 2020.).

Američke kolonije stekle su neovisnost 1783. godine upravo kad su duboke promjene u industrijskoj proizvodnji i koordinaciji počele prebacivati proizvodnju sa zanatlija na tvornice. Rast nacionalne prometne infrastrukture s unutrašnjim poboljšanjima i spajanjem tehnoloških inovacija prije građanskog rata olakšao je širenje ustroja, koordinacije i razmjera industrijske proizvodnje. Oko 20. stoljeća, američka je industrija ekonomski zamijenila europske velesile i nacija je počela osnaživati svoju vojnu moć. Iako je Velika depresija osporila svoj tehnološki zamah, iz nje je izašla Amerika u Drugi svjetski rat kao jedna od dvije globalne supersile. U drugoj polovici 20. stoljeća, budući je Sjeverna Amerika bila u političkoj i globalnoj konkurenciji hladnog rata sa Sovjetskim Savezom za politički, ekonomski i vojni primat, vlada je mnogo ulagala u znanstvena istraživanja i tehnološki razvoj koji je donio napredak u svemirskom letu, računarstvu i biotehnologiji.

Znanost, tehnologija i industrija nisu samo duboko oblikovali američki gospodarski uspjeh, već su pridonijeli i njegovim različitim političkim institucijama, društvenoj strukturi, obrazovnom sustavu i kulturnom identitetu.

3.5. Obama Care i zaštita pacijenata

Zakon o pristupačnoj skrbi (ACA – Affordable Care Act), poznat i kao Obamacare, zakonski je potpisan 2010. godine (Ferrara, 2010.). Cilj zakona bio je osigurati prihvatljivo zdravstveno osiguranje za sve Amerikance. ACA je također dizajniran kako bi zaštitio potrošače od taktika osiguravajućeg društva koje bi mogle povećati troškove pacijenata ili ograničiti skrb (Hill, 2015.).

Milijuni Amerikanaca imali su koristi od primanja osiguranja preko ACA. Mnogi od tih ljudi bili su nezaposleni ili su imali slabo plaćen posao. Neki nisu mogli raditi zbog invaliditeta ili obiteljskih obaveza (Hieb, 2013.). Ostali nisu mogli dobiti pristojno zdravstveno osiguranje zbog postojećeg zdravstvenog stanja, poput kronične bolesti. ACA je bio vrlo kontroverzan, usprkos pozitivnim ishodima.

Konzervativci su se protivili povećanju poreza i višim premijama osiguranja potrebnim za plaćanje Obamacare. Neki su ljudi u zdravstvenoj industriji kritični zbog dodatnog opterećenja rada i troškova koji pružaju medicinskim uslugama. Također misle da to može imati negativne učinke na kvalitetu skrbi. Kao rezultat toga, česti su bili pozivi da se ACA ukine ili preradi.

Prednosti Affordable Care Act – a su sljedeće (Hieb, 2015.):

- + Više Amerikanaca ima zdravstveno osiguranje - Više od 16 milijuna Amerikanaca dobilo je pokriće za zdravstveno osiguranje u prvih pet godina ACA. Mladi odrasli čine veliki postotak ovih novoosiguranih osoba.
- + Zdravstveno osiguranje je pristupačnije mnogim ljudima - Društva za osiguranje sada moraju potrošiti najmanje 80 posto premija osiguranja na medicinsku njegu i poboljšanja. Cilj ACA-a je također spriječiti osiguravatelja da nerazumno povećavaju stope.
- + Pokrivanje osiguranja nije besplatno ni na koji način, ali ljudi sada imaju širi spektar mogućnosti pokrivanja. Ljudima s postojećim zdravstvenim stanjima više se ne može uskratiti pokrivanje već postojeće stanje, poput raka, mnogima je otežalo zdravstveno osiguranje prije ACA. Većina osiguravajućih društava ne bi pokrivala liječenje za ove uvjete. Rekli su da je to zbog toga što se bolest ili ozljeda dogodila prije nego što ste bili obuhvaćeni njihovim planovima.
- + Pod ACA-om neće vam biti odbijena pokrića zbog postojećeg zdravstvenog problema.
- + Ne postoje vremenska ograničenja za njegu prije ACA-e, neki su ljudi s kroničnim zdravstvenim problemima ostali bez osiguranja. Osiguravajuća društva postavljaju limite za iznos novca koji bi potrošio na pojedinog potrošača.
- + Osiguravajuća društva više ne mogu održavati unaprijed postavljenu granicu dolara za pokriće koje pružaju svojim klijentima.
- + Više je prikazanih projekcija. ACA obuhvaća mnoge screening i preventivne usluge. Obično imaju niske novčanice ili odbitke. Nadam se da ćete, ako ste aktivni u zdravstvu, kasnije izbjeći ili odgoditi velike zdravstvene probleme. Zdraviji potrošači s vremenom će dovesti do nižih troškova. Na primjer, probir dijabetesa i rano liječenje mogu pomoći u prevenciji kasnije skupog i oslabljujućeg liječenja.

- ✚ "ACA će pomoći svim Amerikancima da dobiju kvalitetniju i jeftiniju zdravstvenu zaštitu u narednim desetljećima", kaže dr. Christopher Lillis, internista u Virginiji i član liječnika za Ameriku.
- ✚ Lijekovi na recept koštaju manje, ACA je obećao da će lijekove na recept učiniti pristupačnijim. Mnogi ljudi, osobito stariji, nisu u mogućnosti priuštiti sve svoje lijekove. Broj lijekova na recept i generičkih proizvoda obuhvaćenih ACA-om raste svake godine.

Prema priopćenju iz centara za Medicare i Medicaid Services iz 2017. godine, korisnici Medicare uštedjeli su više od 26,8 milijardi dolara na lijekovima na recept u okviru Obamacare. Navedene prednosti uvele su značajne promjene u američki zdravstveni sustav koji se pokazao kao jedan od najskupljih i najrigoroznijih na svijetu. Prednosti koje je ACA donio mnogobrojne su, što se vidi iz priloženih ušteta na zdravstvu. ObamaCare je donio stoga Sjevernoj Americi jednu novu dimenziju zdravstvenog sustava i to je bio prvi poticaj nakon dugo godina da se u sustav zdravstvenog siguranja SAD – a uvede jednakost među klasama i ljudima.

Međutim, američko društvo s naglaskom na razvijenom konzumerističkom kapitalizmu nije bilo potpuno spremno za ovakav sustav osiguranja koji je u sebi nosio visoku razinu solidarnosti u dijeljenju zdravstva, pa je stoga ObamaCare determinirao i određen broj nedostataka. Nedostaci Affordable Care su stoga sljedeći (Hieb, 2015.):

- ✚ Mnogi ljudi moraju plaćati veće premije - Osiguravajuća društva sada pružaju širi spektar pogodnosti i pokrivaju ljude s postojećim uvjetima. To je uzrokovalo porast premije za mnogo ljudi koji su već imali zdravstveno osiguranje. Ljudi mogu dobiti novčanu kaznu ako nemaju osiguranje.
- ✚ Cilj Obamacare je da se ljudi osiguravaju tijekom cijele godine. Ako nisu osigurani i ne ostvare izuzeće, moraju platiti skromnu kaznu. Nedavni događaji promijenili su ovu kaznu, a počevši s poreznom reformom 2019. godine, ona će biti ukinuta. Neki misle da je nametljivo vladi zahtijevati zdravstveno osiguranje.
- ✚ Pristalice ACA-e tvrde da nezadovoljstvo osigurava troškove zdravstvene zaštite svima drugima. Porez se povećava kao rezultat ACA. Doneseno je nekoliko novih poreza u zakonodavstvu da bi se ACA mogao financirati, uključujući poreze na medicinske proizvode i prodaju lijekova. Povećani su i porezi za ljude s visokim primanjima.

- ✚ Financiranje također dolazi od uštede u isplatama Medicare. Bogati pomažu u subvencioniranju osiguranja za siromašne. Neki ekonomisti, međutim, predviđaju da će ACA dugoročno pomoći smanjenju deficita i eventualno može imati pozitivan utjecaj na proračun.
- ✚ Web stranica ACA imala je puno tehničkih problema prilikom prvog pokretanja. To je ljudima otežalo upis i dovelo do kašnjenja i prijave ispod očekivanih. Problemi s web stranicama na kraju su riješeni, ali mnogi se potrošači žale kako prijava za pravo obiteljsko ili poslovno pokrivanje može biti škakljiva. Posljednjih godina skraćeno je i razdoblje upisa na razdoblje između 1. studenog i 15. prosinca.
- ✚ Mnoge bolnice i javne zdravstvene agencije postavile su programe koji pomažu potrošačima i vlasnicima tvrtki kroz postupak postavljanja. Web stranica ACA također sadrži odjeljke posvećene objašnjavanju postupaka i dostupnih opcija. Poduzeća smanjuju radne sate kako bi izbjegla pokrivanje zaposlenika.
- ✚ Protivnici Obamacare tvrdili su da će zakonodavstvo uništiti radna mjesta. Broj radnih mjesta sa punim radnim vremenom porastao je posljednjih godina, ali još uvijek postoje izvješća o smanjenju radnih sati iz rasporeda zaposlenika. Posao s 50 ili više stalno zaposlenih mora ponuditi osiguranje ili izvršiti plaćanja kako bi se pokrili troškovi zdravstvene zaštite zaposlenika. Smanjivanjem radnog vremena tvrtke su u mogućnosti dobivati po definiciji 30 sati u tjednu zaposlenika koji je stalno zaposlen.

Navedeni nedostaci ukazuju da ACA nije pravilno determiniran te da je uvođenje ovakvog, socijalno osjetljivog sustava u zdravstvo Sjeverne Amerike jednim dijelom otežalo dosadašnje funkcioniranje zdravstvenog sustava.

Zdravstveni sustav Sjeverne Amerike jedan je od najskupljih i najtežih oblika kapitalističkog sustava osiguranja. Ovaj sustav se temelji primarno na financijskoj isplativosti, zanemarujući solidarnost, jednakost, humanost i druga značajna obilježja socijalnog razvoja društva. ObamaCare je pokušaj da se u tom konceptu stvori jedna razina socijalne osjetljivosti spram stanovništva te je stoga ovo izvrstan pokušaj da se američkom društvu ukaže na postojanje jednakosti i socijalne osjetljivosti u društvu.

3.6. Aktualna neravnopravnost spolova

Neravnopravnost spolova u Sjedinjenim Državama smanjuje se tijekom njegove povijesti, a značajni napredak ka jednakosti postignut je većinom početkom 1900-ih. Međutim, unatoč ovom napretku, rodna nejednakost u Sjedinjenim Državama i dalje postoji u mnogim oblicima, uključujući nejednakost u političkoj zastupljenosti i sudjelovanju žena, profesionalnu segregaciju i nejednaku raspodjelu kućanskog rada. Ublažavanje rodne nejednakosti cilj je nekoliko glavnih zakonodavnih zakona od 1920. godine i traje do danas. Od 2018. godine, Svjetski ekonomski forum svrstao je Sjedinjene Države na 51. mjesto po jednakosti spolova od 149 država (World Economic Forum, 2018.).

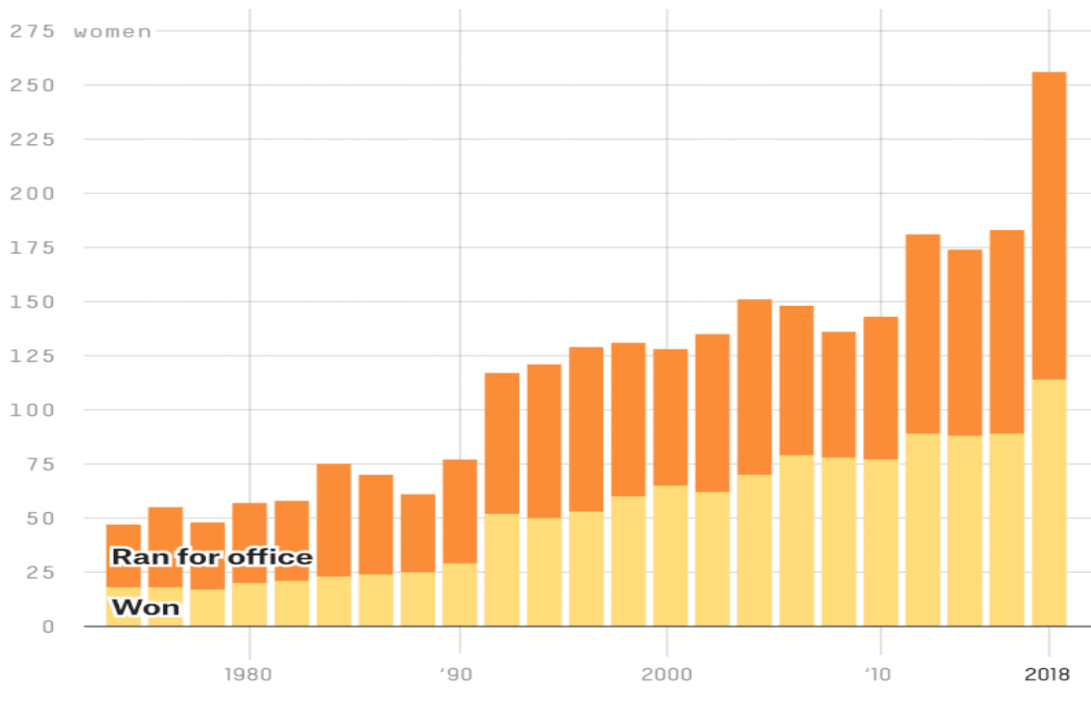
Pored nejednakosti s kojom se suočavaju mnogi stanovnici, u Sjedinjenim Državama prevladavaju nejednakosti, predrasude i nasilje nad mnogim muškarcima i ženama, kao i rodno nespojivi pojedinci. Posebno transrodne osobe trpe predrasude o radnoj snazi i zaposlenosti, višu razinu obiteljskog nasilja, višu stopu zločina iz mržnje, posebno ubojstava, i višu razinu policijske brutalnosti.

Aktualna neravnopravnost spolova obuhvaća određene karakteristike koje se odnose posebno na muškarce te posebno na žene. U tom smislu dolazi do degradacije neravnopravnosti u određenim karakterističnim skupinama za žene i muškarce.

Na neravnopravnost žena posebno utječu socijalni stavovi. Dobročudni seksizam, koji se ponekad naziva i viteštvom, što žene drži kao nešto što treba zaštititi, ima i psihološke učinke. Žene koje se drže ovih stajališta imaju vjerojatnost da imaju manje ambiciozne ciljeve karijere, a muškarci koji se drže tih stajališta imaju polarizirani i stereotipni pogled na žene, koji se sastoje i od vrlo povoljnih i vrlo nepovoljnih osobina. Česti su seksualni napadi na žene koje su izložene seksističkim ispadima i humoru. Samo je 23% žena zastupljeno u politici te tako vrlo mali postotak je zaposlen u voditeljskim mjestima javne administracije Sjeverne Amerike. Posljedica je toga što je još uvijek prisutan konzervativan odnos prema ženi u smislu da se iste socijaliziraju u konceptu izbjegavanja karijere u politici i stvaranju karijere oko posla, doma i obitelji. Sjeverna Amerika zaostaje u postotku zaposlenih žena u radnoj snazi. Taj rastući jaz posljedica nedostatka državne, poslovne i društvene podrške radnim ženama. Konačno, u Sjevernoj Americi je aktualno prisutno snažno uznemiravanje

žena na radnom mjestu, koje ima obilježje mobbinga te seksualnog uznemiravanja. Također, u svome radu žene zarađuju samo 81% prosječne plaće muškaraca u Americi, posebice u skupinama poslova koje zahtijevaju jednak angažman neovisno o poslu.

Grafikon 2. Zastupljenost žena u američkom Senatu od 1970. – 2018. godine

Izvor: World Economic Forum, 2018.

Neravnopravnost spolova kod muškaraca također je prisutna u nekoliko koncepata. Posebno se stavlja naglasak na stvaranje jaza u formalnom obrazovanju u školama gdje je često muška populacija teže diskriminirana u odnosu na žene. Sukladno tekućim podacima Svjetskog ekonomskog Foruma (2018) više od 55% studenata čini ženska populacija, dok ih samo 45% čini muška, gdje se vidi nejednakost i u visokom obrazovanju među spolovima. Učestala su samoubojstva u Sjevernoj Americi kojima su skloniji muškarci adolescentske dobi u odnosu prema ženama koje je tri puta veće. Konačno, više od 75% muškaraca u odnosu na žene su beskućnici u Sjevernoj Americi jer je muška populacija sklonija ovakvom načinu života, a uzrok treba tražiti u činjenici da se mnoge žene ne deklariraju kao beskućnice već se trude živjeti civiliziran život.

Aktualna neravnopravnost spolova u Sjevernoj Americi se stoga očituje u prikazu neravnopravnosti u obrazovanju, radu, na radnim mjestima, seksualnoj diskriminaciji žena, razlikom u dohodcima na štetu žena, u beskućništvu, stopi samoubojstava kojima je sklonija muška populacija. Ovakve nejednakosti su svakodnevna pojava Sjeverne Amerike bez obzira na snažniji razvoj društva u odnosu na ostatak svijeta i velik su izazov za američko društvo koje je naprednije od ostatka svijeta.

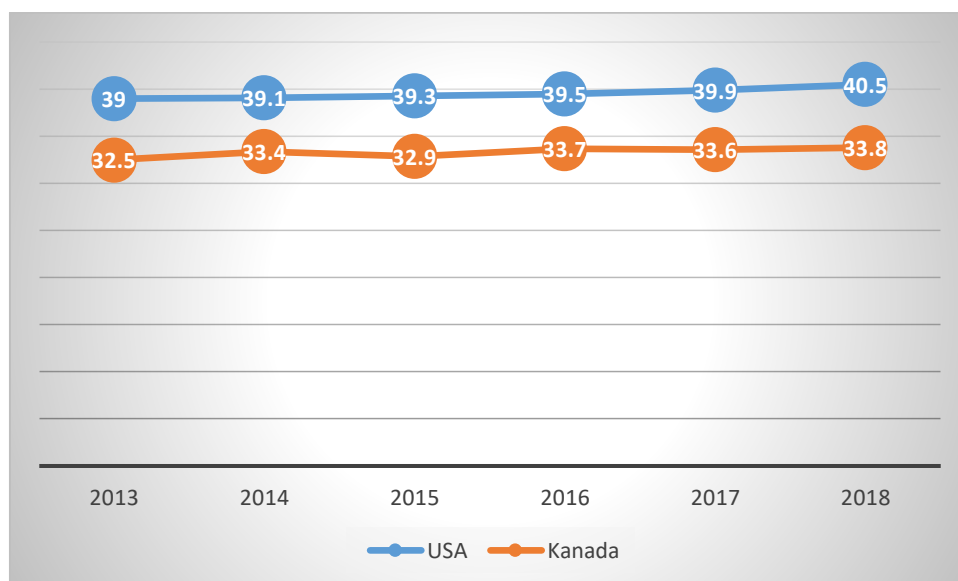
3.7. Siromaštvo u Sjevernoj americi i utjecaj na društvo

Siromaštvo u Sjevernoj Americi aktualna je problematika suvremenog doba i društva. Na ovom velikom kontinentu to je globalni problem koji snažno utječe na svu do sada obrađenu problematiku, od sustava zdravstvenog osiguranja do neravnopravnosti spolova i klasnih razlika.

Siromaštvo je kao problematika društva u Sjevernoj Americi vrlo izraženo. Upravo isto dovodi do stvaranja beskućništva, života stanovništva ispod granice siromaštva, stvaranja brojnih ranjivih skupina koje ih štite, zaklada i prikupljanja sredstava za siromašne, života van zajednice te kretanje posebnih životnih skupina, kao i drugih niza posljedica koje siromaštvo nosi.

Implikativan pokazatelj siromaštva u Sjevernoj Americi je Ginijev koeficijent zemalja na kontinentu, preciznije Kanade i SAD – a te postotka stanovništva koji živi sa dohotkom od 5,5\$ dnevno (ispod granice siromaštva). Ginijev koeficijent je značajan pokazatelj siromaštva u Sjevernoj Americi jer ukazuje prvo da ako je njegova vrijednost jednaka nuli, tada svi zaposleni u zemlji imaju jednak dohodak te je njegova raspodjela među stanovništvom potpuno ravnomjerna, bez odstupanja.

Grafikon 3. Ginijev koeficijent za Kanadu i SAD od 2013. – 2018. godine

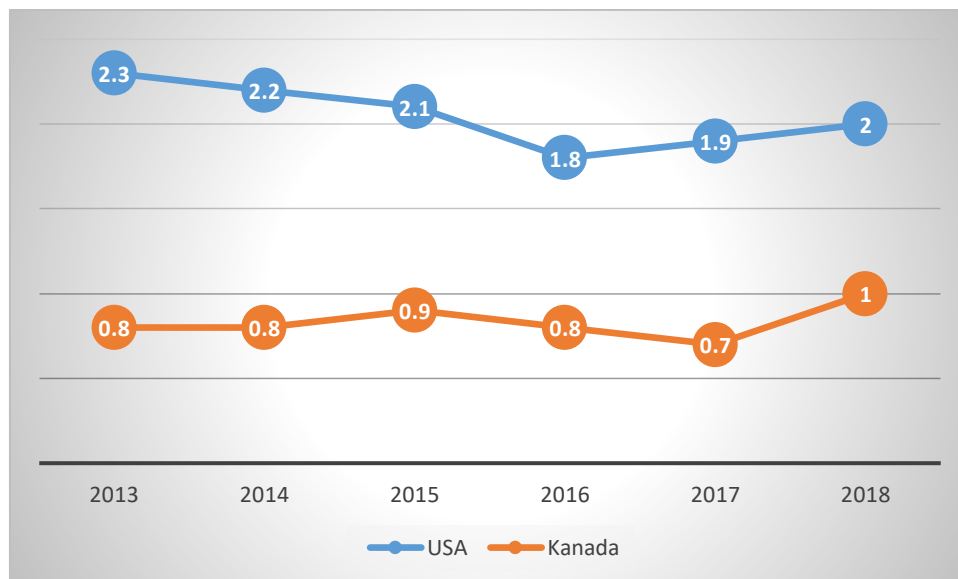

Izvor: izrada autorice prema podacima World Bank

Iz grafikona 3. je vidljiv Ginijev koeficijent za Kanadu i SAD, odnosno zemlje Sjeverne Amerike. U promatranom razdoblju on se za SAD kretao od 39 do 40,5, što je vrlo visok postotak. U promatranom razdoblju on nije pokazivao značajne fluktuacije, već blagi rast kroz šest promatranih godina. Međutim, iako stagnirajućeg trenda, za ovu zemlju on je vrlo visok i ukazuje na indikativnu prisutnost siromaštva i nejednakosti u SAD – u. Njegova veličina ukazuje na snagu ekonomskog jaza među klasama, odnos veliki jaz među dohocima stanovništva. To se može povezati s razvojem društva koje se još uvijek zasniva na prisutnosti klasnih razlika, neravnopravnosti spolova i nezadovoljavajućeg sustava zdravstvene skrbi za sve stanovnike kontinenta. U Kanadi Ginijev koeficijent iznosi prosječno 32,5 te se isti u promatranom razdoblju kretao od 32,5 do 33,8 te kao takav također nije pokazao značajan progresivan porast, već samo blagu tendenciju rasta. U ovoj zemlji je Ginijev koeficijent niži nego u SAD – u te je pokazatelj blaže prisutnosti nejednakosti, klasnih razlika i neravnopravnosti spolova, kao i blaže prisutnosti siromaštva nego u SAD – u. Može se zaključiti da se prikazom nejednakosti u Sjevernoj Americi pomoću Ginijevo koeficijenta pokazalo kako je siromaštvo povezano s razvojem njezina društva s obzirom na ravnopravnost spolova, klasne razlike i razvoj tehnologije. Na taj način siromaštvo, odnosno nejednakost utječe na produbljivanje klasnih razlika i neravnopravnost spolova, ali i značajan

tehnološki razvoj ovih zemalja, koji je snažan unatoč visokim stopama Ginijevog koeficijenta.

Grafikon 4. Stanovništvo Sjeverne Amerike koje živi sa 5,5\$ dnevno

Izvor: izrada autorice prema podacima Svjetske banke

Iz grafikona 4. je vidljiv postotak stanovništva Sjeverne Amerike, preciznije za zemlje Kanadu i SAD koje žive sa 5,5 \$ dnevno, što se smatra pragom siromaštva. On je u Sjevernoj Americi vrlo nizak te u promatranom razdoblju pokazuje kako prosječno 1,5% stanovništva Sjeverne Amerike živi sa 5,5\$ dnevno, što je značajan pokazatelj siromaštva u odnosu na ostatak svijeta. U Kanadi se ovaj postotak u promatranom razdoblju kretao od 0,8 do 1, čime se ukazuje na činjenicu da samo 1% stanovništva živi sa 5,5 \$ dnevno. U SAD-u je taj postotak nešto viši i kreće se od 2,3 do 2 u promatranom razdoblju, ali je s obzirom na ostatak svijeta prihvatljiv te je vrlo nizak.

Uzimajući u obzir komparaciju Ginijevog koeficijenta i stope siromaštva stanovnika Sjeverne Amerike može se uvidjeti kako stanovništvo ovog kontinenta ne živi baš u dubokom pragu siromaštva u odnosu na ostatak svijeta. To ukazuje da je razvoj društva u Sjevernoj Americi aktualno stabilan te da je dosegao globalnu razinu zadovoljavajućih okolnosti s obzirom na statističke pokazatelje.

Iz navedenih podataka se može zaključiti da je siromaštvo prisutno u Sjevernoj Americi, ali ne u globalnim razmjerima, kao u ostatku svijeta. Siromaštvo je u Sjevernoj Americi u prošlosti značajno utjecalo na razvoj društva koje je pokazalo progresivan napredak u 20. stoljeću, uz prisutnost klasnih razlika i neravnopravnosti spolova, kao i

razvoj koji je obilježen snažnim tehnološkim rastom u 20. stoljeću s obzirom da je glavnina svjetskih izuma potekla iz Sjeverne Amerike.

Razvoj suvremenog društva u Sjevernoj Americi započeo je u 20. stoljeću sa Marxovim socijalizmom. Tada prvi put dolazi do izražaja Radnička stranka, koju je obilježavao dio siromaštva s obzirom na niže dohotke od više klase te je ista započela sustavne prosvjede i pobune protiv buržoatske, visoke klase i njihove diktature u kreiranju prava i egzistencije. Tu je došao do snažnog izražaja razdor između klasnih slojeva s naglaskom na razinu dohotka i stupanj obrazovanja, gdje se Radnička klasa počela boriti za svoja prava, ujedno pokušavajući reducirati svoju razinu siromaštva i povećati svoje dohotke boreći se za svoja prava. Ovo je razdoblje bilo dosta teško za američko društvo jer ga je obilježila snažna borba niže i srednje klase za egzistencijalni opstanak.

Nakon tog razdoblja u srednjim godinama 20. stoljeća počela se razvijati srednja klasa, gdje je ekonomski jaz između visoke klase i radničke postao manji te se umanjila razlika između dohodaka dvaju klasa, kao i razina obrazovanja, smanjujući prosvjedne tenzije, kao i razinu siromaštva u tom razdoblju. Unutar srednje klase razvija se nekoliko podslojeva, sukladno razini dohotka i obrazovanja koje su posjedovali, pa su se tako razlikovale viša i niža srednja klasa. Tada je razina dohotka umanjena između viših i nižih slojeva društva te navedeno raslojavanje nije više bilo toliko istaknuto, siromaštvo je do neke granice reducirano, a razvoj društva počeo se kretati u smanjenom tenzijskom i prosvjedničkom smjeru i umanjenim eskalacijama društvenih nereda. U tom razdoblju američko društvo se počelo formirati kao društvo smanjenih tenzija nereda koje je stanovništvo radilo, nezadovoljno svojom egzistencijom i životnim uvjetima.

Razvoj tehnologije nije u Sjevernoj Americi bio uvjetovan razinom siromaštva. U tome prilog ide i činjenica da upravo sa snažnim razvojem društva od 1930. – tih godina na dalje je započela era znanstvenih izuma od kojih je većina potekla iz Sjeverne Amerike. U to doba pa sve do suvremenog doba Sjeverna Amerika je postigla snažan tehnološki razvoj, od izuma usmjerenih na potrebe kućanstva do razvoja visokotehnoloških izuma te snažnog napretka u osvajanju Svemira, gdje je dugo vremena vodila konkurentsku bitku sa tadašnjim SSSR – om. Sjeverna Amerika je ulagala velike investicije u znanstvena dostignuća, izume i inovacije te razvoj

tehnologije pa je stoga i danas jedna od najjačih tehnoloških sila svijeta. Te investicije obilježile su razvoj društva u smislu da su se tražili znanstveni stručnjaci koji su posjedovali znanja za razvoj tako visokih postignuća, a isti su za svoj posao bili dobro plaćeni. Napredak tehnologije zahtijevao je visoka znanja koja je tada uglavnom posjedovala visoka ili viša srednja klasa jer si je iste mogla omogućiti s obzirom na visinu dohotka, dok su takvi znanstveni stručnjaci tada u manjoj mjeri potjecali iz niže i niže srednje klase jer si takvo obrazovanje nisu mogli omogućiti.

U smislu zdravstvenog osiguranja i zdravstvenog sustava koji je u Sjevernoj Americi bio organiziran, isti je jedinstven u svijetu i specifičan te je orijentiran i strukturiran po konceptu neokapitalističke društvene strukture, odnosno zdravstvo je primarno bilo uvjetovano visinom cijena zdravstvenih usluga. Niži društveni slojevi si dugo vremena uopće nisu mogli priuštiti zdravstvenu skrb ili su mogli to u ograničenoj mjeri zbog veoma visokih cijena zdravstvenih usluga koja su postavljala američka zdravstvena osiguranja. Dakle, od sredine 20. stoljeća pa sve do posljednjeg desetljeća zdravstvo je bilo primarno namijenjeno za više društvene slojeve koji su si mogli priuštiti skupu zdravstvenu skrb. Niži slojevi stanovništva u slučaju oboljenja si tada nisu mogli osigurati liječenja, pogotovo ona koja su iziskivala skuplje tretmane, pa je zdravstveni sustav i njegova organizacija unijela dodatne tenzije i nereda u raslojavanje američkog društva, stvaranje klasnih razlika i produblјivanje siromaštva u društvu Sjeverne Amerike. Tek je predsjednik Obama 2010. donio Zakon o pristupačnoj skrbi, gdje je i nižim slojevima stanovništva, siromašnima te oni s nižim dohocima omogućio pristup liječenju, dijagnostici, lijekovima i ostalim komponentama zdravstvene skrbi uvodeći ozbiljne reforme u američki zdravstveni sustav. Naravno, to nije odgovaralo kapitalistički orijentiranim osiguravajućim tvrtkama koje su diktirale cijene zdravstvenih usluga, kao ni cjelokupnom zdravstvenom sustavu koji se temeljio na skupoći zdravstvenih usluga, a koje su sada trebale biti pružene i onima koji za to nisu imali dovoljno novca, što je automatski dovelo do rušenja cijena koje su do tada bile ionako prenapregnute. Donošenjem Obama Care – a unijete su neke prednosti u zdravstveni sustav Amerike te su iste pokazale određene uštede, povećan broj izliječenih, veći broj izdanih lijekova na recept i slično. Ovaj akt naišao je na niz kritika jer američko društvo nije bilo spremno na prihvaćanje promjena koje su solidarnog i socijalnog karaktera, budući da se suvremeno društvo temelji na kapitalističkom konceptu.

Konačno, neravnopravnost spolova također je utjecalo na razinu siromaštva i razvoj američkog društva. Uvijek su za određena radna mjesta, društvene pozicije, vladajuće vođe, rukovoditelje, vrhovne menadžere i slično birali uglavnom muškarci, gdje su se žene zanemarivale, tretirajući ih tradicionalno, odnosno da im je mjesto u brizi oko doma i djece. Stavlja se veliki naglasak na nejednakost dohodaka među spolovima, koji je i danas prisutan, odnosno za isti posao su muškarci bili uvijek više plaćeni, što je dovelo do degradacije ženske populacije. Na mnogim radnim mjestima žene su bile često izložene maltretiranjima i uznemiravanjima različite problematike, što ih je poticalo na napuštanje radnih mjesta i izbor nezaposlenosti ili promjene posla koji je redovito bio manje plaćen. Posljednjih desetljeća, sa snažnim razvojem demokracije i liberalizacije društva razvile su se mnoge spolne zajednice te su došle do izražaja transrodne skupine zahtijevajući prava koja su bila nekad zakonom garantirana drugoj problematici. Tu je dolazilo do osude takvih skupina, prosvjeda, nereda i nasilja nad istima.

Promatrajući navedenu obradu, razvidno je kako je američko društvo prošlo kompleksan razvoj obilježen promjenom društvenih sustava, koji se nekad, a tako je i danas, temeljio na posjedovanju financijskih i materijalnih sredstava što je temelj raslojavanja stanovništva u svim navedenim problematikama. Sve je to poticalo razvoj siromaštva, društveno raslojavanje, kreiranje više društvenih klasa, stvaranje razlika među ljudima te gubitak osnovnog koncepta na kojem se treba temeljiti ljudsko društvo – humanost, solidarnost i dostojanstvo.

4. KRITIČKI OSVRT NA PROVEDENO ISTRAŽIVANJE

Sjeverna Amerika je najrazvijeniji svjetski kontinent u globalnom, ekonomskom, društvenim i financijskom smislu. Ova svjetska velesila razvila je svoje društvo temeljem otkrića Novog svijeta 1492. godine. U 600 godina suvremenog postojanja od nerazvijene civilizacije divljih plemena ovaj dio Amerike postao je najsnažnije razvijen segment svjetskog društva po svim socijalnim komponentama.

U tom razdoblju Sjeverna Amerika prošla je mnoga previranja te je dosegla stupanj socijalnog razvoja s kojim se teško nose sve razvijene svjetske zemlje. SAD, Kanada i Meksiko s stoga države svijeta ovo kontinenta koje doprinose snažnom globalnom razvoju društva u odnosu na Europu i Aziju. Ovdje se svakodnevno zbivaju kompleksne društvene pojave koje obilježavaju značajno američko društvo te stvaraju bitnu distinkciju istoga spram ostatka svijeta.

U razvoju američkog društva te promatranju istoga u odnosu na nejednakost i siromaštvo može se uvidjeti da su se dogodile broje promjene u 20. stoljeću. Snažan razvoj započeo je uvođenjem Marxovog socijalizma u američko društvo krajem 19. stoljeća. Isti su donijeli u Ameriku njemački migranti, a poticaj razvoja radničke klase spram buržoatske klase je postalo dominantno te su učestali pobunjenički radnički pokreti počeli rezultirati snažnim nacionalnim reformama u društvu. To je bio početak razvoja obilježja nejednakosti i poticaj kreiranja razlika između društvenih staleža u Sjevernoj Americi.

U Sjevernoj Americi poseban je naglasak na dominaciji srednje klase koju svijet ima za cilj ukinuti. Tamo još uvijek prevladava ovaj društveni status koji je grupiran i klasificiran na podklase, ovisno o obrazovanju i količini dohotka. Srednja klasa u Sjevernoj Americi rezultat je poticanja kontinuiranog siromaštva i nejednakosti među ljudima, gdje se ljudi tretiraju kao dio raslojenog stanovništva te se potiče nejednakost u razlikama među obrazovanjem, spolu, dohocima i ostalim komponentama poput siromaštva i slično.

Društvo Sjeverne Amerike posebno je značajno u svom tehnološkom napretku koji je značajan za svijet. Mnogi izumi poput suvremenih IT tehnologija, bez kojih svijet

danas ne može, došli su iz Sjeverne Amerike. Na ovom kontinentu prisutan je snažan razvoj znanosti, inovacija, svjetskih financija, razvoja suvremenih industrijskih trendova te globalizacije poslovanja u smislu orijentacije na virtualnu i financijsku tehnologiju.

Može se reći da je društvo Sjeverne Amerike posebno istaknuto u svijetu spram siromaštva i nejednakosti. Visoke stope siromaštva, brojna prisutnost beskućnika, raslojavanje stanovništva u smislu stvaranje ekonomskog jaza, kreiranja klasnih razlika i aktualnog poticanja neravnopravnosti spolova obilježja su društva Sjeverne Amerike koje još uvijek dodiruju aktualnu neriješenu društvenu problematiku. Sve navedeno predstavlja izazove stanovništvu Sjeverne Amerike u unapređenju svoga društva te rješavanju ovih razlika da bi se od njega stvorilo jedno konkretno, ravnopravno društvo gdje su svi pred zakonom isti.

5. ZAKLJUČAK

Sjeverna Amerika je globalno, ekonomski, društveno i financijski najsnažniji svjetski kontinent. Po svom razvoju ima najkraću povijest nastanka, gdje njeni začeci datiraju otkrićem Novoga svijeta u 15. stoljeću. Započevši kao nacija tek otkrivenih divljih plemena koje su otkrili civilizirani europski moreplovci, ovo društvo se u posljednjih 600. godina razvilo iz neciviliziranog i društveno neutemeljenog zajedništva u jedno od najrazvijenijih društava svijeta u usporedbi sa društvenim sustavima drugih kontinenata, poput Europe, Azije i Afrike koje imaju dugu povijest nastanka i razvoja, ali nisu ni približno značajno razvijeni kao društvo Sjeverne Amerike.

U tom razvoju od početka do danas najzamjetniji je snažan razvoj društva Sjeverne Amerike krajem 19. stoljeća do danas kada započinje njegova snažna ekspanzija. Ti začeci ekspanzije razvoja društva Sjeverne Amerike započeli su sa Marxovim socijalizmom kojeg su u Sjeveru Ameriku donijeli njemački migranti, a prepoznavanjem potreba da se radnička klasa istakne kao vodeći društveni sloj rezultiralo je nizom nacionalnih reformi čije se posljedice i danas osjećaju. Dakle, Marxov socijalizam bila je prekretnica u kreiranju društva Sjeverne Amerike današnjice kojeg karakterizira niska socijalna osjetljivost, duboka prisutnost nejednakosti, visoke stope siromaštava i beskućništva, socijalne, spolne i rasne razlike, financijska nejednakost, nedostatak solidarosti i humanosti te postojanje snažnih razlika među dohocima stanovništva, društvenim statusima te neravnopravnosti spolova.

Srednja klasa je dominantan društveni sloj Sjeverne Amerike i kao takva je podijeljena na podklase koje karakteriziraju razlikovna obilježja u obrazovanju, dohocima, socijalnom statusu, društvenim, obiteljskim i moralnim vrijednostima te snazi društva koja potiče ove razlike. Srednja klasa kao dominantan društveni segment predstavlja u Sjevernoj Americi spojnicu nižeg i visokog društvenog sloja, gdje je prisutna snažna ekonomska polaritacija društva među bogatima i siromašnima. Taj jaz je naročito vidljiv u razlikovnim statusima podklasa koje se uvelike razlikuju primarno po dohotku i obrazovnom statusu, što dalje uvjetuje njihov značaj položaja u američkom društvu.

Društvo Sjeverne Amerike jedno je od najjačih u svijetu po svom tehnološkom razviju i napretku. Brojni svjetski izumi, posebice oni iz IT industrije, financija i inovacija

dolaze iz Sjeverne Amerike. Sjeverna Amerika započela je ekspanziju svog tehnološkog razvoja sa početkom industrijske revolucije u Europi te je dosadašnjim ulaganjem u znanost, inovaciju i tehnologiju postala, uz Kinu, vodeća svjetska velesila. Ovo društvo u njenom tehnološkom rastu i razvoju obilježava globalizacija proizvoda i usluga, prisutnost niskih troškova proizvodnje, prodaja po pristupačnim cijenama, orijentiranost izvozu te penetraciji proizvoda na međunarodna tržišta, poticaj razvoja multinacionalnih korporacija, zastupljenost liberalnog poslovnog vodstva te posveta primarnom razvoju tehnologije i poticaju njenog značaja kao tehnološki razvijenog društva.

Iako je kao društvo tehnološki globalno i moralno vrlo razvijeno i otvoreno, društvo Sjeverne Amerike je karakteristično po svojim obilježjima snažne prisutnosti nejednakosti, siromaštva, klasnih razlika i neravnopravnosti spolova. Sve su to obilježja koja predstavljaju značajni utjecaja ovog društva na svijet jer ono po takvim obilježjima donosi negativne efekte koje ostatak svijeta ne želi preslikavati na svoj razvoj kao dio negativnih komponenti. Sve je prisutnija tzv. amerikanizacija globalnog društva koja dolazi upravo iz Sjeverne Amerike procesom globalnih trendova, a kojima se svijet nastoji usprotiviti. Međutim, dominacija ovakvog stila života postaje prihvatljiva među narodima svijeta jer donosi liberalizaciju mnogih moralnih vrijednosti i socijalnih statusa pod karikama unapređenja društva. Međutim, upitna je postojanost i opstanak takvih društvenih i moralnih vrijednosti u ostatku svijeta koji bi preuzeo ove segmente od društva Sjeverne Amerike.

Sukladno svemu navedenome, može se zaključiti kako je društvo Sjeverne Amerike dominantno u svijetu po svojim razvojnim tehnološkim obilježjima, ali ga karakterizira i značaj negativnih determinacija, poput siromaštva, nejednakosti, prisutnosti klasnih razlika, neravnopravnosti spolova, kao i nejednakosti stanovništva u obrazovanju, zdravlju, poslu i drugim društvenim segmentima. Sve su to činjenice i potrebe koje društvo Sjeverne Amerike treba unaprijediti ukoliko želi postati stabilno društvo s umanjenom ekonomskom polarizacijom, nižom stopom siromaštva, snažnijim značajem društvene solidarnosti te umanjivanju klasnih i spolnih razlika da bi se dosegle optimalne društvene vrijednosti te postalo društvo koje je poželjna slika svijeta.

LITERATURA

Knjige:

1. Beck, U. (2004): Moć protiv moći u doba globalizacije, Zagreb, Školska Knjiga.
2. Benić, Đ. (2001): Osnove ekonomije, Školska knjiga, Zagreb.
3. Ehrenreich, Barbara (1989): Fear of Falling, The Inner Life of the Middle Class, New York, Harper Collins.
4. Eichar, Douglas (1989). Occupation and Class Consciousness in America. Westport, Greenwood Press
5. Hudis, P. (2019): Marx's concept of socialism, Oxford College, USA
6. International Commission on Peace and Food (1994): Uncommon Opportunities: An Agenda for Peace and Equitable Development, Zed Books, UK.
7. International Commission on Peace and Food (1994): Uncommon Opportunities: An Agenda for Peace and Equitable Development, Zed Books, UK.
8. Jacobs, G.,Asokan N. (1999): Towards a Comprehensive Theory of Social Development, World Academy of Art & Science, USA.
9. Landes, D. S. (2003): Bogatstvo i siromaštvo naroda : zašto su neki tako bogati, a neki tako siromašni, Masmedia, Zagreb.
10. M. P. Cowen, M., Shenton, R. (1996): Doctrines of Development, Routledge.
11. Mankiw, G. (2006): Osnove ekonomije, Zagrebačka škola za ekonomiju menadžment, Zagreb.
12. Prahalad, C. (2010): Bogatstvo na dnu ekonomske piramide : iskorjenjivanje siromaštva kroz profit, MATE, Zagreb.
13. Preston, P. (1996): Development Theory: An Introduction to the Analysis of Complex Change, Wiley-Blackwell, USA
14. Šućur, Z. (2001): Siromaštvo – teorije, koncepti i pokazatelji, Pravni fakultet, Zagreb.
15. Thompson, William; Joseph Hickey (2005). Society in Focus. Boston.

Znanstveni članci:

1. Durkheim, E. (1997): The Division of Labor in Society, New York, Free Press, str. 39 – 108
1. Ferarra, P. (2010): The ObamaCare Disaster, dostupno na <http://gen.lib.rus.ec/book/index.php?md5=62D578F873781D9EF7339711BDD86A02>, pristupljeno 30.07.2020.
2. Hieb, L. (2015): Surviving the Medical Meltdown: Your Guide to Living Through the Disaster of Obamacare, dostupno na <http://gen.lib.rus.ec/book/index.php?md5=822A14CB503487D4448C819A5ADECB91>, pristupljeno 30.07.2020.
3. Hill, J. (2013): ObamaCare – What's In it, The Heral Institute, dostupno na <http://gen.lib.rus.ec/book/index.php?md5=BC002D2F7E1901D551B274EA75175252>, pristupljeno 30.07.2020.
2. Jacobs, G., Asokan N. (1999): Towards a Comprehensive Theory of Social Development, Human Choice, World Academy of Art & Science, USA, str. 150 – 172

Internet izvori:

1. Wolrd Bank (2020): Data bank for North America, dostupno na <https://data.worldbank.org/country/XU>, pristupljeo 30.07.2020.
2. CIA World Factbook (2020): United States, dostupno na <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>, pristupljeno 30.07.2020.
3. United Nations (2020): Definitions of major area and regions, dostupno na <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/index.asp>, pristupljen0 30.07.2020.
4. United Nations (2007): "Composition of macro geographical (continental) regions, geographical sub-regions, and selected economic and other groupings, dostupno na <https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>, pristupljeno 30.07.2020.

5. Encyclopedia Britannica (2020): Middle America, dostupno na <https://www.britannica.com/place/Middle-America>, pristupljeno 30.07.2020.
6. 1812 History (2020): Teaching 19th Century North American History, dostupno na <http://1812history.com/teaching-materials/teaching-19th-century-north-american-history/>, pristupljeno 30.07.2020.
7. Fasfalis, D. (2020): Marx in the era of pandemic capitalism, dostupno na <https://mronline.org/2020/04/17/marx-in-the-era-of-pandemic-capitalism/>, pristupljeno 30.07.2020.
8. Britannica.com (2020): The cotton gin, dostupno na <https://www.britannica.com/technology/cotton-gin>, pristupljeno 30.07.2020.
10. World Economic Forum (2018): The Global Gender Gap Report 2018, dostupno na <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2018>, pristupljeno 30.07.2020.

POPIS SLIKA

Naziv	Broj stranice
Slika 1. Vojni sukob u Sjevernoj Americi	22
Slika 2. Područja Sjeverne Amerike zahvaćene Marxovim socijalizmom u odnosu na ostatak svijeta	26
Slika 3. Pamučni gin – izum Elija Whitneyja	33

POPIS GRAFIKONA

Naziv	Broj stranice
Grafikon 1. Prikaz razvoja srednje klase u Sjevernoj Americi do 1970 – 2010. godine	28
Grafikon 2. Zastupljenost žena u američkom Senatu od 1970. – 2018. godine	39

SAŽETAK

Predmet istraživanja ovog završnog rada jest usporedba razvoja društva i siromaštva, gdje će se prikazati suvremeni razvoj društva modernije povijesti u Sjevernoj Americi s naglaskom na 20. stoljeće, a obuhvatit će se sve značajne društvene promjene od razdoblja Marxova socijalizma do suvremenog doba, gdje još uvijek vlada dostatno siromaštvo i nejednakost. Cilj rada je istražiti konceptualni okvir društva i siromaštva u Sjevernoj Americi kroz značajne komponente razvoja tog društva, što uključuje Marxov socijalizam, razvoj srednje klase, prikaz razvojnog tijeka tehnologije, značaj uloge zdravstva i politike Obama Care – a te osvrta na suvremenu neravnopravnost spolova u Sjevernoj Americi. Svrha je završnog rada spoznati tijek i kontinuitet razvoja društva i siromaštva u Sjevernoj Americi te u kojoj mjeri se isto razvijalo snagom različitosti prema društvima drugih kontinenata i kultura. Društvo Sjeverne Amerike dominantno u svijetu po svojim razvojnim tehnološkim obilježjima, ali ga karakterizira i značaj negativnih determinacija, poput siromaštva, nejednakosti, prisutnosti klasnih razlika, neravnopravnosti spolova, kao i nejednakosti stanovništva u obrazovanju, zdravstvu, poslu i drugim društvenim segmentima.

Ključne riječi: Sjeverna Amerika, društvo, siromaštvo, nejednakost, klase

SUMMARY

The subject of this final paper is to compare the development of society and poverty, which will show the contemporary development of modern society in North America with an emphasis on the 20th century. It will cover all significant social changes from Marx's socialism to modern times, where still there is sufficient poverty and inequality. The aim of the paper is to explore the conceptual framework of society and poverty in North America through significant components of that society's development, including Marx's socialism, middle-class development, technology development, the significant role of health care and Obama Care's policies in North America. The purpose is to complete the work of understanding the course and continuous development of society and poverty in North America to the extent that it is developed by the power of diversity towards the societies of other continents and cultures. North American society dominates the world in its various technological characteristics, but is also characterized by significantly negative determinations, such as poverty, inequality, maladaptation, gender inequality, and population inequality in education, health, service, and other social segments.

Keywords: North America, society, poverty, inequality, classes